

KROK

3

Ročník 3/2006

Knihovnická
Revue
Olomouckého
Kraje

OBSAH ČÍSLA

PRVNÍ KROK

Úvodník – *Hana Bartošová*..... 1

ROZHOVOR KROKU

Helena Veličková s Jiřím Žáčkem 2

Z poezie Jiřího Žáčka 7

KNIHOVNICTVÍ DRŽÍ KROK

Ze zámku do zámku – *Roman Giebisch* 9

Cesta z města – *Lenka Prucková* 13

O KROK DÁL

Lidé a čas – *Václav Pumpřla* 16

Starododští piaristé – *Lubomír Novotný* 20

Svatý Jeroným – *Štěpán Kohout* 23

KROK V LITERATUŘE

Návštěva u I. Šindlářové – *Bohumír Kolář* 28

Planetka Urzidil – *Květa Cempírková* 30

Literární klub – *Bohumír Kolář* 32

KROK ZPĚT

Kde voní pergamen. Magická slavnost – *Štěpán Kohout* 33

440. výročí Vědecké knihovny v Olomouci:

Jezuitská cesta ke vzdělanosti – *Miroslav Herold* 37

Objev unikátu ve VKOL – *Jiří Glonek* 41

Neobvyklý kartografický exemplář ve VKOL – *Jiří Glonek* 43

KROKFÓRUM

Letní výstavy v Muzeu umění – *Hana Bartošová* 46

Čarodějnictví a řády – *Jitka Sládková* 49

Knihovna v Kostelci na Hané – *Miloš Kvapil* 51

Rosteme s knihou 51

Knihovna Výšovice – *Pavla Skopalová* 52

KROK INFORMUJE

M. Pojsl: Monumenta Moraviae 53

Vlastivědné muzeum Šumperk – akce 53

REGIONÁLNÍ OSOBNOSTI 55

KNIHOVNICKÁ LITERATURA 59

V textu jsou použity aforismy a verše Jiřího Žáčka
Na obálce mapa Atlantiku z roku 1563 (fond VKOL)

KROK • Knihovnická revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 3., číslo 3, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz
Odpovědný redaktor: Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.
e-mail: roman@vkol.cz

Redakční rada:
Václava Jemelková,
e-mail: v.jemelkova@kr-olomoucky.cz
Mgr. Hana Bartošová,
e-mail: bartosova@olmuart.cz
Mgr. Ivo Vysoudil,
e-mail: vysoudil@radioapollo.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Ostružnická 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 205 311, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Kresby: Ing. Markéta Veličková
Technická redakce: Petr Jančík
Tisk: Polygrafické středisko
Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)
Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 10. srpna 2006

Vážení čtenáři,

léto, prázdniny a doba dovolených pomalu končí. Ti, kteří v letošním rozmarném počasí neprchli z města do více či méně vzdálených krajů, si mohli léto vychutnat v Olomouci i na nejružnějších kulturních akcích a opustit tak na chvíli ulice rozžhavené sluncem, případně bičované přivaly deště. Červnové Svátky písní Olomouc byly nenápadnou overturou ke čtrnáctému ročníku Olomouckého kulturního léta, který přivedl do Olomouce opět známá jména naší hudební a divadelní scény. Galerie Caesar zabrousila i za hranice a představila tvorbu současných mladých berlínských umělců, následně pak současnou finskou fotografii.

Festival barokní hudby a divadla Baroko 2006 pokračuje letos již devátým ročníkem a kromě svého obvyklého místa v atriu Jezuitského konviktu (Umělecké centrum Univerzity Palackého), opanoval i sál Mozarteum v nově vzniklém Arcidiecézním muzeu. Festival byl zahájen divadelní inscenací pašijové opery Krvavá pavlač skladatele Tomáše Hanzlíka podle scénáře Romana Ludvy v podání divadelního spolku Ensemble Damian. Krvavá pavlač zachycuje roky a hodiny předcházející jedné z nejslavnějších vražd v českých dějinách a její premiéra se odehrála 4. srpna 2006, přesně v den 700. výročí zavraždění knížete Václava III. v Olomouci.

Okurková sezóna se letos vyhnula i oblasti knihovnictví. Vědecká knihovna v Olomouci se začíná zbavovat své omšelosti, její hlavní budova v červenci shodila lešení a na třídě Svobody září

novou omítkou (při pohledu na její sytou smetanově žlutou barvu jsem v horkých letních dnech dostávala chuť na vanilkovou zmrzlinu). O událostech kolem historických kartografických dokumentů a pozoruhodných objevech vzácných map z 16. a 17. století ve fondu VKOL si můžete přečíst v příspěvcích Jiřího Glonka, Miroslav Herold se zamýšlí nad duchovním odkazem jezuitů, kteří před 440 lety tuto knihovnu založili. O tom, že není malých knihoven, se Vás pokusí přesvědčit Roman Giebisch na příkladu sedmi venkovských knihoven z Prostějovska.

Helena Veličková vyzpovídala literáta Jiřího Žáčka, jehož verše a aforismy Vás provedou celým třetím číslem. Rozhovor KROKu tak předznamenává i pravidelnou rubriku KROK v literatuře, která je tentokrát mimo jiné věnována i Johannu Urzidilovi, německy píšícímu básníkovi, prozaikovi a novináři původem z Prahy, po němž byla pojmenována dokonce i jedna z planetek naší sluneční soustavy.

Nakonec redakční sázka na jistotu, každého jistě potěší pokračování seriálu Štěpána Kohouta Kde voní pergamen.

Příjemné čtení Vám přeje

Hana Bartošová

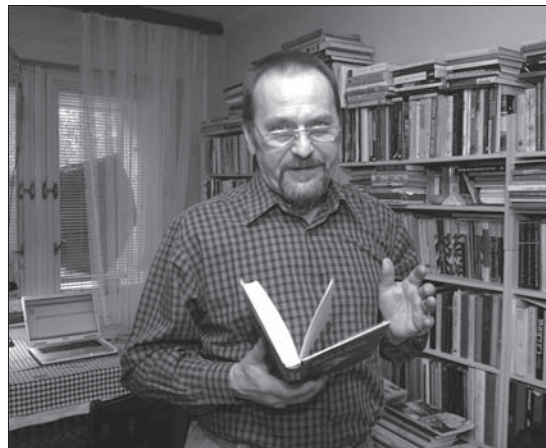
Rozhovor s básníkem Jiřím Žáčkem

*Čím je pro mne poezie?
Způsobem myšlení, myšlení hlavou i srdcem.
Hledáním společného jazyka.
Trvalou vzpourou proti všemu,
co život mrzáčí a ničí.
A pořád pro mne zůstává zázračnou možností
porozumět sám sobě
a skrze sebe světu.*

Jiří Žáček (narozen 6. listopadu 1945 v Chomutově) vystudoval stavební fakultu Českého vysokého učení technického v Praze. Po tříleté praxi dezertoval od inženýrství k literatuře. Řadu let byl redaktorem nakladatelství československý spisovatel, krátce ve vydavatelství Carmen a poté v časopise Vlasta. t.č. žije na volné noze v Praze.

Pane Žáčku, jste jedním z mála spisovatelů z povolání v dnešní době. Živí Vás skutečně jenom literatura? Jaké je to živobytí v dnešní době, kdy hlavním společenským měřítkem úspěchu v životě jsou ještě zřetelněji než dříve peníze, ne tak duševní bohatství nebo dokonce charakter?

Byl jsem na volné noze patnáct let a měl jsem štěstí, živil mě každoročně vydávaný slabikář, knížky pro děti i pro dospělé, a také spolupráce s televizí a divadly. Loni v lednu jsem skončil s rakovinou v nemocnici a po operaci a dvouměsíční radioterapii jsem se stal invalidním důchodcem. Ale český důchod je tak žebrácký, že stačí sotva na zapla-

cení činže a všech složenek, takže vlastně pokračují v existenci na volné noze. A protože jsem už kapánek unavený všeobecným žvaněním, plkáním, blábolením, čím dál víc závidím malířům, sochařům a muzikantům, kteří se obejdou beze slov.

Můžete čtenářům KROKu, tedy hlavně knihovníkům, přiblížit názorně, jak vzniká literatura? Jak vypadá cesta od nápadu na papír? Stává se Vám, že nápady na čas vyschnou? Zvenčí to vypadá, že jste závislý na přízni osudu, zda budete mít co psát a užijete se, nebo nikoliv. Jestliže je tomu skutečně tak, jak se s tím vyrovnáváte?

Ani věda nemá ponětí, co se odehrává v lidské mysli. Díkybohu! Spisovatel potřebuje mít

dostatek nápadů, ale možná ještě víc pevnou vůli, aby se donutil z těch nápadů něco udělat. Jak říkají kolegové prozaici, nejdůležitějším orgánem spisovatele je zadek, protože román, ale i povídka se musí vysedět. U básniček je to jinak, ty se dají skládat i za chůze, jak to kdysi dělával Karel Toman a možná i další básníci. Ale všechno se mění, dnes už spisovatel nepotřebuje ani vymýšlet náměty. Mnoho nakladatelů dnes najímá autory k napsání knížek na módní témata, ale zpravidla se jeden vydavatel opičí po druhém a druhý po třetím, a tak se často objeví deset dvacet titulů o tomtéž. Ještě horší než tato kampaňovitost je boom sekundárního televizního čtíva, jako jsou knižní verze TV seriálů a show, banálních a plytkých, až srdce bolí. To už je fatální triumf blábolu nad literaturou. Na milost беру jen knižní přepisy některých večerníčků.

S cenou Albatrosu

Kdesi píšete, že jste skeptický optimista. V čem je podle Vás jako aforisty esence optimismu, skepse a pesimismu? Jaké vidíte ve všech třech přístupech výhody a zrady?

Podle nonsensové logiky nejšťastnější jsou pesimisté: Buď se jejich sýčkování vyplní a oni mají radost, že měli pravdu, anebo se nevyplní a pesimisté mají radost, že svět je lepší, než očekávali. Ve skutečnosti jsme všichni optimisté – pesimisté leží v hrobech sebevrahů. Dávku skepse potřebujeme jako očkování proti hlouposti, nesmí to však být dávka smrtelná.

Co Vás přivedlo k tvorbě pro děti?

Dcera Markéta a po ní také syn Jakub. Nebyl jsem ideální otec, a tak jsem se sám před sebou chtěl vykoupit aspoň básničkami a pohádkami. Ale fandím všem dětem, a tak bych k psaní pro děti nejspíš dospěl i jako bezdětný.

V jednom rozhovoru uvádíte, že děti jsou rozumnější než dospělí. Podle toho až vzdělání a výchova z nich udělá tvory s deformacemi v myšlení a chování. Dá se říci, že v dětech se projevuje nějaká věčná schopnost regenerace člověka, možnost začít znovu od začátku a lépe?

Ano, v poslední větě jste užila výstižné formulace. Ale lidé jsou různí a mnozí se vymykají normě a paušálním soudům, někteří dozrávají jako víno a z jiných stejné zkušenosti udělají shnilotinu. A tak z roztomilého, všemi zbožňovaného děťátka může vyrůst odporný krivák, stejně jako se z protivného, sobeckého a prolhaného spratka

zmůže nakonec stát ohromný chlap nebo báječná žena.

Vaše poezie pro děti bývá literárními historiky zařazována do proudu takzvané nezvalovsko-halasovské linie, inspirované zejména poezií Lewise Carrola. Jaký vztah máte Vy osobně k těmto významným osobnostem?

Nezval a Halas jsou géniové české poezie, na kterých jsem se, jako téměř všichni čeští básníci druhé poloviny 20. století, vyučil. Lewis Carrol předvedl profesorům klasického básnictví, jak psát poezii s fantazií a humorem, a je inspirativní dodnes. Bohužel mnoho básnických učedníků Carrola špatně pochopilo a zaplavilo svět lavinou hlouposti bez hlavy a paty v pošetilé víře, že nonsens je každý nesmysl, který je při zatmění mysli napadne. Totéž se děje v divadle, televizi a filmu: převládá pitvoření, pošklebování, parodie, takže divák je nakonec vděčný za klasickou tragédii, kterou tvůrci nezprznili hloupým originálníčením.

V současné době jste jedním z mála kvalitních autorů poezie pro děti. Regály knihkupectví jsou dnes přeplněny kýčovitými knížkami se sladkými ilustracemi ve stylu Walta Disneyho. Zdatní veršotepci doplňují tyto obrázky básničkami bez smyslu a půvabu. Předpokládejme, že rodiče pod tlakem reklamy tyhle knihy nejen koupí dětem, ale také je před nimi vychvalují, čímž deformují jejich vkus. Za dob reálného socialismu byla kvalita literatury pro děti do značné míry garantována monopolním nakladatelstvím Albatros, což z tohoto hlediska byla výhoda. Spatřujete v současné absolutní volnosti tvorby knih pro děti nějaké výhody?

Na fotografii J. Loudy

Když budeme chápat absolutní svobodu v kultuře jako zrušení veškerých kritérií, pak taková svoboda skoro určitě skončí vítězstvím nevksu nad vkusem, hlouposti nad inteligencí, kšeftu nad kulturou. Výrobciům kýče vyhovují zákazníci hloupí, nevzdělaní, snadno manipulovatelní. Což je naprostý opak toho, oč usiluje skutečné umění. Takže rodiče, kteří kupují dětem knižní nebo filmové kýče, by zasloužili nařezat rákoskou přes pozadí, neboť svým dětem evidentně škodí.

Je-li posláním spisovatele vyjádřit, jak jednou napsal Josef Škvorecký, onu „esenci condition-humaine“, co je posláním literatury pro děti?

Ve světě, kde všichni děti vychovávají a terorizují všemožnými příkazy, je podle mne hlavním posláním dětské literatury hrát si s dětmi, inspirovat je, provokovat, ponoukat k přemýšlení, ale ne k tomu hokynářsky pragmatickému chytračení, jak koho ošulit a co kde trhnout. Mělo by to být přemýšlení hlavou i srdcem, kritické i spontánní, a měl by v něm být i humor a fantazie a radost, všechno to, čím děti mění svět k lepšímu. Děti uchovávají to lepší z nás, co jsme my velcí už zapomněli, ztratili nebo zradili. Proto my dospělí potřebujeme děti mnohem víc než ony nás.

Někteří filozofové došli k názoru, že v současné etapě evropské civilizace dochází k jakési entropii – průměrnování, rozměňování společenských činností včetně literatury. Použijeme-li opět výraz J. Škvoreckého, dnešní literatura je „o dámském prádle“, tedy čím dál více o lidské intimitě, přitom však o ničem podstatném. Co si o tom myslíte Vy?

Vnímám to podobně. Ale proč tomu říkat kulantně entropie, když tomu můžeme říci přesněji – kulturní úpadek. Začíná u jazyka. Zkuste srovnat jadrný, přesný a elegantní jazyk českých obrozenců s pokleslým, nepřesným a ubohým blábolením většiny dnešních žurnalistů a televizních moderátorů – čest výjimkám. Ještě nápadnější degenerací, jak tvrdí můj přítel polyglot, trpí světovější jazyky. A kde se uboze mluví, tam se uboze myslí. Když doktor Koukolík před deseti lety v televizi shrnul výsledek rozsáhlého průzkumu

mu tak, že polovina Čechů má inteligenci debila, můžeme se vsadit, že těch debilů je dnes nadpoloviční většina. Proto mají tolik vděčných čtenářů bulvární časopisy a tolik nadšených diváků televizní přehlídky V.I.P., naprosto tuctových lidí, kteří vám nedokážou sdělit jedinou myšlenku hodnou zapamatování, avšak jsou free a cool a in.

Knihovníky jistě potěší, že podle Vašeho vlastního doznání nejvíc obdivujete reformu, jakou lidstvu přinesl vynález a rozšíření písma. Co si myslíte o lidech, kteří dnes skoro neumějí normálně rukou psát (nebo píšou tzv. skriptem, tiskacím písmem) a tvrdí, že dovedou už jen ťukat e-maily do počítače? Poznámka: Jestli takové neznáte, ujišťuji Vás, že jich je dost a pořád přibývají.

Takoví lidé mi připomínají invalidy, kteří si musejí vzít berle a připnout protézy, aby vůbec mohli chodit.

Kdesi jste napsal: „Pořád si myslím, že ten nejlepší počítač je lidský mozek, a kdo má vadný mozek, tomu ani počítač nepomůže, ten pomůže jen tomu, komu to myslí.“ Bezpochyby máte pravdu, pro knihovníky a informační pracovníky je však počítač dnes už neodmyslitelná pomůcka. Deformace v jejich myšlení se potom pravděpodobně promítají do knihovních a elektronických katalogů, rešerší a bibliografických soupisů. Počítače umějí u lidí také poněkud zastřít horší schopnost komunikace s bližními, takže informační pracovník v knihovně, sedí-li při práci u počítače, nemusí být nutně komunikativní člověk. Používáte Vy sám počítač, jak často a k čemu?

Při loňské operaci jsem přišel o hlasivky, a tak jsem musel odložit dřívější averzi k počítačům, poněvadž e-mail mi nahrazuje telefon. Zjistil jsem přitom, že můj notebook Hugo je dobrý pomocník i při psaní textů. O moc víc toho s ním neprovádím, internetu využívám minimálně, podle mě je to zloděj času. Škoda ztrácet to nejcennější, co máme, kvůli informacím, které nepotřebuji znát. Ať mi Hugo odpustí, ale dodnes jsem přesvědčen, že člověk nezmodrčí díky počítačům, ale díky dobrým knihám, které přečte a o kterých přemýšlí.

Začali jsme Vaším zájmem o děti a jejich duševní svět. Obrátíme teď pozornost na druhý konec života: Co si myslíte o stárnutí a stáří? Co říkáte názoru, že „mládí lže a stáří mívá pravdu“, čili že viditelná krása mladého člověka časem vstoupí nitru v jeho pravém, nefalšovanému stavu? Je pro Vás stáří „velká hodnota v životě lidském“, nebo se ho obáváte? Mnozí umělci až ve stáří vydali největší plody ducha (Neruda, Zeyer, Goethe, Shakespeare) – myslíte, že Vás také něco takového čeká?

Kdo tvrdí, že se těší na stáří, lže. Ale pokud člověku slouží mozek i tělo, je i šedesátka dobrý věk. Dva metry do výšky už neskočíte, ale dobrá knížka se dá napsat i v šedesáti. Už víte, co chcete a jak na to. Neztrácíte čas pošetilostmi mládí, ale třeba vám ten intelektuální výkon už nestojí za to. Anebo si svůj nejlepší opus necháte sami pro sebe, protože už nemáte potřebu dokazovat světu, jaký jste mistr. Ale takového zmoudření jsem zatím nedosáhl, ještě bych se rád čtenářům pochlubil knížkou básní, aforismů a třeba i prózou. Šedesátka je zkrátka dobrá, sedmdesátka bude horší.

Po duelu s rakovinou se nebojím smrti, ale mám strach z tělesné a duševní bezmocnosti, z mnohaletého umírání lidské trosky, která je všem na obtíž, a přesto ji lékaři silou mocí udržují naživu. Člověk by měl mít právo na důstojný odchod ze života. Tohle všechno jsou ovšem předčasné úvahy, protože já bych se rád dožil osmdesátky – však moje bába to dotáhla až na 95!

Pane Žáčku, já osobně a bezpochyby i čtenáři Kroku Vám ze srdce přejeme, abyste jako tvůrčí člověk svoji bábu dohnal a předehnal. A kromě toho děkuji za neobvyklý, a přitom lidsky velice aktuální rozhovor.

Helena Veličková

Z poezie Jiřího Žáčka

Můj přítel yeti: výběr z poezie (Praha, Primus 2005)

Čtení novin

K své ranní kávě zakousněte
krvavý biftek čerstvých zpráv.
Jak se dnes cítíš, milý světe?
Jsi vůbec ještě živ a zdrav?

Blues o výkladní skříní

Hele holka
nečum pořád do těch vejkladů
Se ví Je to krása
jenže nekradu
To tvý koukání mi leze do peněz
Hadry jsou jen hadry
to je bez řečí
když jim vevnitř chybí duše člověčí
Deset let ti vopakuju
to co dnes
Že ti nejlíp sluší
nahore i dole
bez

Tržnice

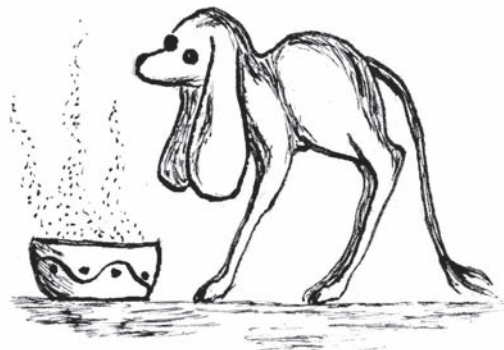
Jezte vitamíny! Budte zdraví!
Česnek na srdce a celer na pohlaví!
A když máte IQ na nule
napraví to pytel cibule!

Vesnická zabijačka

Za provaz na krku ho vlečou na popravu,
ještě se vzpírá, ještě naříká,
sám proti všem, sám obklíčený v davu,
až všechno ukončí nůž v ruce řezníka.

Kouří se z masa, z cigaret a z grogu,
z chalupy řinčí kastroly a smích.
Není-li prase hodno nekrologu,
proč sněží peří z křídel andělských?

Řezník si dýchá do dlaní: je leden.
Pes brousí kolem, žebrá o klišku.
Silnější přežijí – a slabší bude sněden.
Tak jako v džungli, svatý Františku.

Blues holky na vdávání

Já chci pořádnýho chlapa jak má bejt
 Chlapa sevším všudy jak má bejt
 A taky chci mít na něho glejt

Já chci chlapa co mi děti udělá
 Hezký děti hezky udělá
 S takovým budu pořád veselá

Já chci pořádnýho chlapa na míru
 Chlapa jaksepatří na míru
 Aby byl z masa a ne z papíru

Blues o kravatě

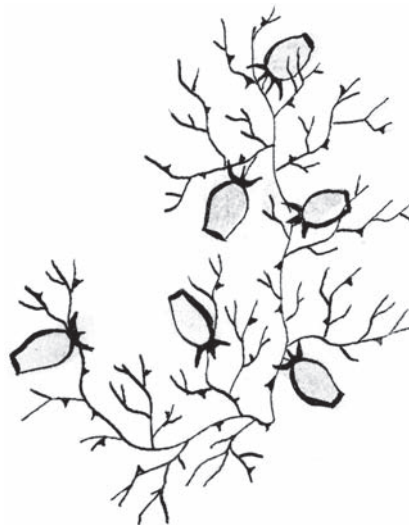
Zase jeden kamarád se splet
 Strčil hlavu do oprátky
 místo do kravaty
 Z maturitní fotky
 odečítám pět
 a já nemám ani černý šaty

Ztrácejí se mlčky potají
 Už jsou venku ze hry
 Smrt jim dala babu
 Kamarádi –
 Bože proč tak spěchají?
 Kdo mně zvedne mandle
 až já budu v srabu?

Žijeme a mřeme ve chvatu
 Na parte se život
 vejde na tři řádky
 A když si teď vážu černou kravatu
 jako kdybych strkal hlavu do oprátky

Můj kraj

Ten kraj, kde země rodí kamení
 a kde jsou lidé sami k sobě přísní,
 kde živá voda řeči pramení,
 tajemná líheň pohádek a písní,
 kde místo révy rostou brambory
 a na dně řek se zlatá zrnka třpytí,
 kraj, kde se žije všemu navzdory,
 kde z lesů slyšíš vlkodlačí vytí,
 kde ze svatby se chodí zvesela
 a ze hřbitova pokorně a zticha,
 vystrkov, kde si o věž kostela
 oblaka třou svá vodnatelná břicha,
 kraj, který voní jako včelí plást,
 kde skřivan zpívá nad rozkvetlou mezí
 a mamince je teprv sedmnáct,
 jak zrezavělý nůž mi v srdci vězí.

Ze zámku do zámku – letní putování knihovnamí Prostějovska

Roman Giebisch

Naše výprava za zajímavými knihovnamí Prostějovska začíná v barokním zámku v Konici a až na dvě „nezámecké“ výjimky nás čeká příjemné letní putování krásnými zámky našeho kraje, kde jsou umístěny i veřejné knihovny a informační centra obcí. **Městská knihovna Konice** s výbornou kolegyní Vlastou Snášelovou sídlí v barokním zámku postaveném v roce 1703 olomouckým stavitelem Lukášem Glöckelem na objednávku opata premonstrátů. Na římse vstupního průčelí je dodnes umístěna busta sv. Norberta, patrona tohoto řádu. Do knihovny umístěné v prvním patře se vchází přes čtvercový dvůr s otevřenými patrovými arkádami a do patra se vstupuje reprezentačním schodištěm s kamennou balustrádou. Městská knihovna má k dispozici několik krásných sálů a nabízí svým uživatelům vedle půjčování knih a periodik i přístup k vysokorychlostnímu internetu na třech počítačích. Vlasta Snášelová pořádá řadu vzdělávacích akcí pro místní děti a mládež a ve spolupráci s Městským kulturním střediskem v Konici, které sídlí také na zámku, zajišťuje kulturní a společenské akce ve městě.

Před odchodem z knihovny se ještě podíváme z oken před zámek, kde stojí socha sv. Floriana z roku 1740 od sochaře Ondřeje Zahnera, který se významně projevil svým dílem i na podobě sloupu Nejsvětější Trojice v Olomouci.

Další zámeckou knihovnu navštívíme v obci Laškov – **Obecní knihovnu Laškov**. Původní tvrz z 15. století byla přestavěna do barokní podoby roku 1693, kdy sídlo zakoupil řád augustiniánů u Všech svatých v Olomouci a sloužilo mu jako letní rezidence. V letech 1882–1890 byl zámek přestavěn novým vlastníkem – rodem Kolářů – do pseudoklasicistní podoby. Když cestou do obecní knihovny projdeme malé nádvoří, všimneme si zde pamětní desky s portrétem Františka Josefa I., který zde pobýval se svou družinou v době vojenských manévrů

v tomto regionu. Obecní knihovna, která sídlí v prvním patře, získala nedávno novou mladou aktivní knihovnici Janu Spáčilovou,

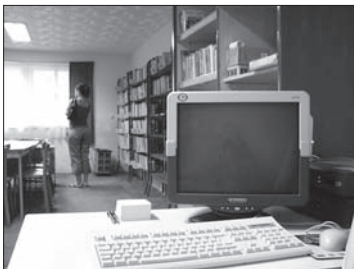
kteřá pracuje také v Městské knihovně v Prostějově. Zámek byl po velkých přestavbách velmi zadlužen a přes různé vlastníky se dostal dnes do majetku obce Laškov. Doufejme, že v tom-

to krásném prostředí zůstane obecní knihovna zachována i nadále.

Na Konicku se nachází další knihovna, kterou navštívíme, **Místní lidová knihovna Šubířov** s knihovnicí Hanou Berkovou. Šubířov je malá obec a žije zde 270 obyvatel, ale první zmínky o obci pocházejí již z roku 1710. I když je Konicko proslulé velkým množstvím vesnických zámečků, okolí obce Šubířov je spíše lokalita vyhledávaná milovníky pěší turistiky a houbařských výprav. Turisté si mohou

vybrat některou z naučných stezek směřujících do přírodního parku Kladecko a v místní knihovně mohou na internetu prohledávat další turistické trasy, začínající v Nectavském údolí. Dominantou obce Šubířov není zámek, ale krásný barokní kostel panny Marie Bolestné z roku 1714. Obec Šubířov ležící v oblasti Dražanské vrchoviny, je celou zimu pod sněhem, a tak mají místní obyvatelé spoustu času využívat služeb místní knihovny.

Druhou výjimku mezi navštívenými zámeckými knihovnami tvoří **Městská knihovna Kostelec na Hané**. Tato knihovna sídlí v nových prostorách základní školy a vynikajícím knihovníkem je zde Jaroslav Preč. V moderně vybavené a zařízené knihovně probíhá několikrát týdně i výuka literatury a žáci hojně navštěvují knihovnu během školních přestávek ve vyučování. Vedle aktuální literatury a spousty časopisů pro mládež jsou

knihovna slouží především jako školní knihovna v nové a moderní budově školy z roku 1997. Celý komplex školy s velkým sportovním areálem se snaží vytvořit ze školy centrum společenského, kulturního a sportovního dění mikroregionu Kostecko. Škola plní svůj plán v rozvoji informačních a komunikačních technologií nejen pro své žáky a pedagogy, ale i pro širokou veřejnost a je otevřena všem zájemcům o celoživotní vzdělávání v oblasti informačních technologií. V tomto programu zaujímá městská a školní knihovna významné místo. A jedeme dále.

Kolegyni Petře Oralové z **Obecní knihovny Mořice** může závidět každá romantická duše knihovnice. Nejenom že je místní knihovna umístěna v prostorách zdejšího zámku, ale z oken knihovny je krásný pohled na významnou památku obce – Kapli svatého Martina. Zdejší kaple byla stavěna ve třech etapách v letech 1703–1729 a stavbu povolila olomoucká konsistoř pavlánům, majitelům zámku, jako

zde veřejnosti k dispozici dva počítače s přístupem na internet a knihy jsou půjčovány v knihovním systému Lanibus. Kostecká

tzv. „domácí“ kapli. Počátky zdejšího zámku, někdejší pavlánské rezidence, začínají připomínkami místní tvrze z roku 1384. Mořický zámek je obdélníkového půdorysu, má dva trakty, jeden patří soukromému vlastníkovi a ve druhém jsou umístěny obecní byty a úžasná knihovna s krbem a původními klenbami. Do knihovny umístěné v prvním patře se dostaneme portálem flankovaným sloupy, který je umístěn pod zámeckou věží z roku 1709. Hladká fasáda zámku je prolomena jednoduchými obdélníkovými okny s parapetní římsou. Paní knihovnice nabízí svým 120 čtenářům téměř 3000 svazků knih a je zde pochopitelně k dispozici zdarma vysokorychlostní internet.

Další knihovna nás čeká v obci Doloplazy. Zámek a zahrada v Doloplazech jsou od roku 1999 chráněny Národním památkovým ústavem. Součástí této památky jsou i budovy v předzámčí, tj. především moderně zrekonstruovaná **Obecní knihovna Doloplazy** s knihovnicí Věrou Špačkovou. Zdejší knihovna a kulturní sál pro společenské akce byly v roce 2003 opraveny nákladem 9 mil. Kč za pomoci fondů EU Sapard. Původní renesanční zámek přestavěl do barokní podoby hrabě František Josef Stomm, zámek bohužel v roce 1904 vyhořel a byl přestavěn v historizujícím stylu německé vily. Hrabata Stommové se zasloužili o založení zámeckého anglického parku v dobovém romantickém slohu s ovocnou zahradou.

Regenerace této krásné zámecké zahrady proběhla v letech 2001–2003 a bylo zde vysázeno 100 nových stromů a 600 keřů nákladem 1,5 mil. Kč. Místní obyvatelé si mohou zapůjčit ve zdejší knihovně pěkné čtení a v krásném prostředí zámeckého parku si svoji knihu vychutnat.

Jižně od Prostějova v zemědělské oblasti Hané se nachází obec Vřesovice. Rekonstruovaná budova zdejšího barokního zámku, obklopená udržovaným parkem, stojí v západní části obce. Zámek vybudovaný v letech 1702–1704 je v současné době využit jako sídlo **Obecní knihovny Vřesovice**, obecního úřadu a místní mateřské školky. Milada Novotná, zdejší knihovnice, nám pyšně ukazuje krásné zámecké sály, kde je umístěna knihovna, ale také zajímavý historický knižní fond, který

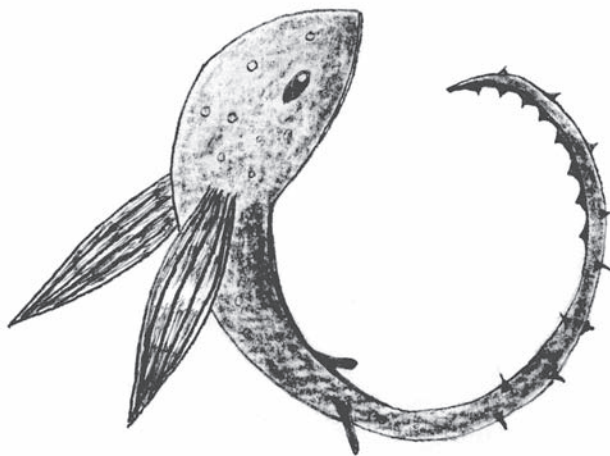
se váže k tomuto regionu, vždyť první zmínka o zdejší obci je z roku 1078. Uživatelé obecní knihovny mají k dispozici přes 4000 svazků knih a veřejný internet, který obec Vřesovice získala v Projektu internetizace knihoven Ministerstva informatiky ČR. Zámek ve Vřesovicích, který zde stojí již přes 300 let, musel v minulosti bojovat o svoji záchranu. Objekt v minulosti i vyhořel a zbytky budovy sloužily jako konírna a kravín. Dnes už se naštěstí v zámeckém parku nepase dobytek, ale hrají si zde děti ze zámecké mateřské školky, doufejme, že příští uživatelé místní krásné knihovny.

Poslední zastavení našeho letního putování bude v **Místní lidové knihovně Výšovice**. V moderní knihovně spojené s počítačovou učebnou financovanou z projektu Společný regionální program EU nás přivítala další „zámecká paní“, kolegyně Libuše Kozáková. Zámek Výšovice je nemovitou kulturní památkou přestavěnou do dnešní podoby v roce 1796. Obec Výšovice se snaží zachránit tuto památku a využít její krásné prostředí k rozvoji obce prostřednictvím projektu HANDICAP – vybudování Centra pro handicapované spoluob-

čany regionu Haná. Vzniká zde středisko sociálního bydlení, chráněných dílen a pracovních míst, společenské, sportovní a kulturní zázemí. Budované zařízení bude ojedinělým střediskem v regionu Haná, které bude řešit kompletní služby handicapovaným občanům s úplným otevřením veřejnosti, aby nedocházelo k uzavření postižených spoluobčanů, ale právě naopak k jejich integraci do společnosti. Věříme, že k této integraci

handicapovaných obyvatel zámku výrazně pomůže i místní knihovna s počítačovou učebnou.

Dveře

Za dveřmi čeká celý svět,
svět ztrát a nálezů, svět věčných vart
a štací,
Dítě se učí odcházet,
a dospělý se celý život vrací.

Zápalky

V dětství jsme všichni byli žháři.
Milenci, hořte zvesela!
Tristanům zbude oheň v tváři
a v srdci trocha popela.

Cesta z města

Lenka Prucková

Tak kterápak to bude letos? Rok uplynul jako voda a již tu máme znovu červen a nové kolo soutěže Vesnice Olomouckého kraje 2006, při níž je pravidelně vybírána i knihovna, která bude za náš kraj soutěžit v celostátním kole a ucházet se o titul Knihovna roku 2006. Tak rádi bychom se zase prosadili... Naposledy se nám to povedlo v roce 2001, kdy z celé republiky byla jako nejlepší vyhodnocena Místní knihovna Brodek v Přerova.

A jakou knihovnu budeme hledat? To, že místnost knihovny je čistá, leží tu spousta knih, 1× týdně sem přijdou čtenáři a v rohu stojí počítač s připojením k internetu, ještě vůbec nic neznamená. To, co hledáme, je knihovna s duší, knihovna, která je současně informačním centrem, je plně vtažena do kulturních aktivit obce a ještě se zviditelňuje vlastními nápady. Umí získat jak děti, tak dospělé, nerozlišuje mezi informacemi z knih a z elektronických médií, umí kvalifikovaně a nenásilně ukázat starším spoluobčanům nové technologie. Je místem setkávání všech lidí obce bez rozdílu a diskriminace, naplňuje obsah pojmu komunitní knihovna.

Ale jsme teprve na startu, všichni účastníci jsou potenciálními vítězi a o překvapení jistě nebude nouze. Tím prvním je rekordní počet účastníků – 37 obcí, které nelenily a poslaly svoji přihlášku. Od obcí malých až po skoro města, od míst, kde již polské lišky dávají dobrou noc, po bohaté hanácké vsi. Početně vyhrává okres Přerov, který reprezentuje 17 obcí (**Beňov, Bezuchov, Císařov, Citov, Černotín, Domaželice, Horní Újezd, Mal-**

hotice, Pavlovice u Přerova, Prosenice, Radslavice, Soběchleby, Stráž nad Ludinou, Teplice nad Bečvou, Tučín, Vsechovice a Žákovice). Soutěžívá je i olomoucký okres – 8 obcí (**Babice, Bouzov, Dlouhá Loučka, Grygov, Nová Hradečná, Přáslavice, Štěpánov, Těšetice**).

První den (čtvrtek 15. 6. 2006) vyjždíme již v 6 hodin. Předseda letošní komise Jaroslav Knap – starosta obce Mořice, má pro nás druhé překvapení – pro každého připravené tričko hodnotícího komisaře s logem Spolku pro obnovu venkova a hodnotící sešit, ve kterém najdeme všechny podstatné údaje o soutěži, srovnávací kritéria i itinerář cesty a zatím volnou stránku na každou obec pro vlastní poznámky. Bude pro nás velkým pomocníkem, neboť naše mozkové buňky ve vedrech, o kterých zatím netušíme, budou stejně jako my dehydrovány. Ještě pár slov na úvod, vzájemné představení komise a jedeme. Čekají nás všechny tři obce jesenického okresu (s kouzelnými názvy **Uhelná, Žulová, Písečná**). Uhelná je již několik let známa svou prací s dětmi, do níž spadají i aktivity knihovny. Je jednou z těch, o kterých ještě uslyšíme. Posunujeme se do okresu Šumperk (soutěží zde 6 obcí – **Dubicko, Leština, Police, Třeština, Vernířovice a Víkřovice**). Dvě poslední jmenované zvládneme ještě ve čtvrtek a ve Víkřovicích objevujeme dalšího horkého kandidáta na knihovnický titul. Tam již také dorazilo slovo komunitní knihovna. Moc se nám líbí jazykové kurzy probíhající v knihovně, perfektní spolupráce v rámci regionálních funkcí, aktivita mládeže, která požádala starostku o prodloužení výpůjční doby a uspěla; obdivujeme společné knihovnické výlety. Brzy dokončí vkládání knihovního fondu do počítače a pak...

Začíná velký boj o stuhu. Vždy si myslíme, že již jsme našli něco opravdu skvělého a výjimečného, ale pak se objeví další nápady, možnosti a zkušenosti, které překvapí. Obec musí také dokázat vše, co má, patřičně prodat – na každou je v rámci spravedlnosti vyčleněno pouze 90 minut. Výborně provedená prezentace, zahrnující jak pobyt na úřadě a seznámení se základními obecními dokumenty, kronikami atd., tak společnou prohlídku toho, čím se chce obec pochlubit, může celkové hodnocení pozitivně ovlivnit. K nejpříjemnějším okamžikům patří setkání s lidmi, nejčastěji s dětmi, které zpívají, cvičí, tancují, vytvářejí keramiku nebo předvádějí správný hasičský útok; ale

i nadšenými dospělými, pro které není zatěžko cokoliv pro kulturu obce vymyslet, připravit nebo zajistit. A na tom vše stojí, jak na obci, tak v knihovně. S aktivní, kreativní a moderně myslící knihovnicí nemůže žádná knihovna upadat.

Důležitost vztahu mezi knihovnicí a čtenáři krásně ilustruje paní knihovnice z Dubicka. Vedoucí školní jídelny s knihovnou umístěnou ve škole má k dětským čtenářům blízko, pořádá řadu akcí, vždy svým čtenářům poradí a vyhoví, ale také díky své práci v knihovně, propagováním zdravé výživy a zdravého způsobu života za pomoci knih, ovlivňuje zpětně jídelniček strávníků tak, že žádná zdravá potravina nezůstává na talíři.

Ocenit je třeba také obec Všechnovice, která zásluhou obecního úřadu má knihovnici profesionální, která ví jak na to, její knihovna vzkvétá a jako knihovna středisková v rámci regionálních funkcí se metodicky stará ještě o knihovny ve svém okolí. Oslavy 100 let knihovny a vydání pamětní mince k této události, to oboje vztah knihovny a obce ještě potvrzuje.

Představu ideálního spojení knihovny s informačním centrem naplňuje obec Grygov, v minulosti již v rámci kraje oceněná.

Ukázkou toho, že i na malé obci mohou mít knihovnu otevřenou téměř pořád, je

Radslavice – Knihovna roku 2006 v Olomouckém kraji

obec Třeština. Kromě obvyklých půjčovních hodin může do knihovny s přístupem k internetu přijít kdokoliv po celou pracovní dobu úřednice-knihovnice, která má své pracovní místo v knihovně.

Čtvrteční den nám přivál tu pravou – Obecní knihovnu v Radslavicích, knihovnu s neprofesionální knihovnicí paní Ladou Veselou, pro kterou jsou čtenáři a jejich potřeby životním programem. Již jednou byla tato knihovna zvolena knihovnou kraje, ale jednak to bylo před 3 lety (což dovolují pravidla soutěže), ale hlavně to byla jiná knihovna. Již tehdy zářila svou činností, ale prostory strádaly. Vloni ve spolupráci s obecním úřadem byla přestěhována do bývalé kotelny, zcela rekonstruována, vybavena novým nábytkem a výpočetní technikou včetně knihovnického programu Clavius. Větší prostory umožnily i pořádání řady nových akcí jak literárního, tak výtvarného zaměření včetně činnosti výstavnické. Nahlédněte na její stránku www.radslavice.cz/knihovna/ a zahřeje Vás u srdce.

V pátek ráno jsme měli pocit, že je vše jasné. Ale pozor na prostějovský okres (reprezentanti **Oľšany u Prostějova, Doloplazy a Pivín**)! Cedule Pivína přelepena a místo toho nápis Turecko. Co to je? Brzy jsme to odhalili, nebo jsme spíše byli odhaleni celníky. Na turecké hranici jsme museli vystoupit z mikrobusu a ukázat svoje vlastní pasy (byly nám přeměřeny krejčovským metrem!), každý z nás obdržel šálek pravé turecké kávy, shlédli jsme turecké tanečnice a teprve poté byli vpuštěni

do obce. Následovali ženci předvádějící „Kosení lóky“, projížďka kočárem, setkání se stárkem a paní stárkovou a spousta ukázek z kulturního života obce, těsně spjatého s aktivitami místní divadelní společnosti.

Nebudeme si nic nalhávat, rozhodování bylo velice těžké a často k vítězství pomohly úplně drobnosti. 23. června v deset hodin večer jsme se v Majetíně dohodli na konečném verdiktu:

Zlatá stuha – vítěz krajského kola Olomouckého kraje: obec **Strítěž nad Ludinou**

Modrá stuha za společenský život: obec **Pivín**

Zelená stuha za péči o zeleň a životní prostředí: obec **Těšetice**

Bílá stuha za činnost mládeže: obec **Leština**

Knihovna Olomouckého kraje: Obecní knihovna **Radslavice**

P. S. Celý týden jezdili a hodnotili: předseda Jaroslav Knap – starosta obce Mořice; místopředseda Ing. Mojmír Dočkal – starosta obce Majetín; Ing. Jana Římská – zástupce Ministerstva pro místní rozvoj; Jana Vaničková – starostka obce Hradec-Nová Ves a zástupce Svazu měst a obcí; urbanista Ing. arch. Petr Malý; Ing. Jaroslav Brzák za Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu; Josef Londa z odboru strategického rozvoje krajského úřadu a RNDr. Lenka Prucková za SKIP Moravskoslezského a Olomouckého kraje.

AFORISMY • AFORISMY • AFORISMY • AFORISMY

- Škoda, že dějiny píšou tak často autoři krváků.
- Chceš vstoupit do dějin? Očisti si boty!
- Nedopusťte, aby se Pegas změnil v úředního šimla!

Lidé a čas K dějinám kalendářů

Václav Pumpřla

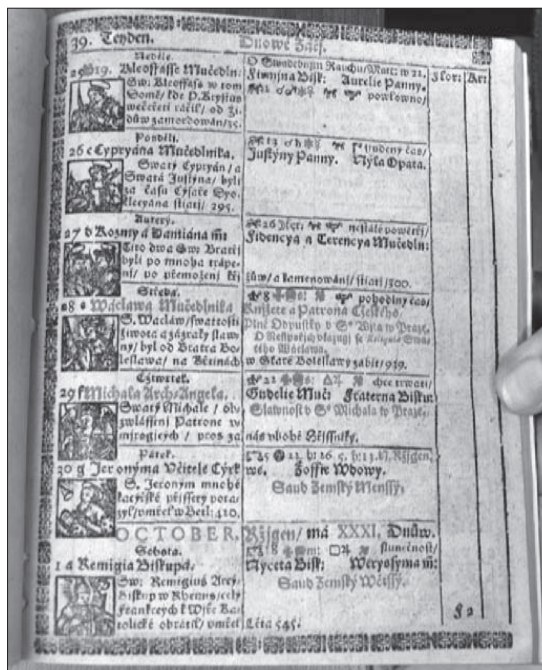
Pokud se podíváme na pojmy *lidé a čas* z filozofického hlediska, pak se nám zdá, že jde o dva různé pojmy, nemající spolu nic společného. A přitom jejich vztah v reálné skutečnosti je tak velice blízký. Působí od samého počátku existence lidstva, což nám dokazují desítky různých dobových dokumentů. Samotný pojem *dějiny lidstva*, jakož i historiografie nám dokládají, že tento vztah byl vždy jedním z nejužších, dokonce ho můžeme nazvat nerozlučným. Měření času lidmi patřilo odedávna a patří dosud k nejběžnějším činnostem. Výrazem tohoto vztahu je mimo jiné kalendář.

Kalendář nebo diář nás provází každodenně. Je přítomen, i když si jej příliš neuvědomujeme. Ukazuje nám, co vlastně máme v danou chvíli dělat a kde máme být, upozorňuje nás, co máme v dané chvíli zařídit. Kalendáře dříve tvořily nejpodstatnější část lidové literatury. Bylo tomu tak proto, že grafické znázornění roku, měsíce, týdne a dne bývalo často spojeno s astrologickými a astronomickými informacemi a kratochvilným čtením. Bylo to způsobeno i tím, že vydavatelé kalendářů byli často astronomové a nezřídka i polyhistorové.

Kalendář získal svou základní podobu už v antice. Měl ale zcela jiný význam, než má dnes. Římané tak nazývali knihu (*calendarium*), do níž bývala zapisována jména věřitelů a jim zapůjčené množství peněz. Již tehdy to však byl zároveň seznam dnů, který byl postupem času svázán do

jednoho svazku – roku – podle týdnů a měsíců. Tak vznikla pozvolna praktická příručka, na jejíž původní účel se pozapomnělo. Hlavním účelem se stalo poznamenání náboženských svátků a rozličných památných dnů, někdy též hvězdářských pozorování a jiných jevů z oblasti astronomie. Všeobecně můžeme konstatovat, že vznik kalendáře souvisí s poměry náboženskými, neboť plnil požadavky bohoslužebného řádu. Pro velekněze, mágy i všemocné šamany bylo totiž nanejvýš důležité, aby obětní rituály a jisté náboženské slavnosti vždy připadaly na určitý roční čas, a proto zůstal kalendář důsledně součástí náboženských kultů. Až později, s rozvojem vzdělanosti, se stal i nezbytnou pomůckou pro všechny úkony života veřejného i soukromého. Dalo by se říci – kolik národů a kultur, tolik rozličných kalendářů. Jedno však mají společné. Základem všech je přirozené měření času podle pravidelného pohybu nebeských těles na dny, měsíce a roky. Hlavním problémem, se kterým se vždy jeho tvůrci potýkali, bylo hledání a nalezení způsobu, jak by se mohly mezi sebou tyto tři nesrovnatelné časové jednotky přece jen srovnat. Výsledkem jsou tři rozličné formy roku: prostý rok měsíční, prostý rok sluneční a rok lunisolární. Pro nás se zatím jeví jako nejlepší systém prostého roku slunečního, jak jej od dob Gaia Julia Caesara (100–44 př.Kr.) nalézáme u celé řady národů. Náš dnešní kalendář vychází ve své podstatě z tzv. kalendáře juliánského, který zavedl Caesar v době svého třetího konsulátu (46 př. Kr.). V této reformě šlo především o stanovení délky tropického roku na 365 a čtvrt dne, přičemž byl navržen čtyřletý cyklus o 1461 dnech, jenž se rozdělil na jednotlivá léta tak, že vždy první rok cyklu měl být rokem

přestupným o 366 dnech. Po něm měly následovat tři roky obyčejné po 365 dnech. Kvůli umožnění přechodu od staršího římského kalendáře k novému ustanovil Caesar svým ediktem, aby běžící rok (r. 708 od založení Říma dle letopisu Varronova) byl rozšířen o 67 dní, čímž dosáhl celkem 445 dní. Tento rok tedy trval od 13. října roku 47 do 31. prosince 46 před Kristem. První měsíc nazval Caesar Ianuarem, protože římský konsulové již od roku 153 př. Kr. nastupovali 1. Ianuaria svůj úřad. Názvy měsíců i jejich délku navrhl Caesar tak, jak je z mezinárodního názvosloví známe i dnes, jen sedmý měsíc Quintilis byl pojmenován na návrh Marca Antonia po Caesarovi na Iulius. Brzy po smrti Caesarově vznikly nové zmatky kolem kalendáře, které vyřešil v roce 8 př. Kr. císař Augustus, což se odrazilo později v návrhu, aby osmý měsíc Sextilis byl pojmenován podle císaře Augusta na Augustus (viz např. dnešní názvy měsíců na Slovensku). Od těch dob nenastala v kalendáři až do 16. století žádná podstatnější změna. Křesťané přijali rozdělení roku na měsíce a měsíc rozdělili podle způsobu židovského na týdny po sedmi dnech. V průběhu staletí se přišlo na další nesrovnalosti v kalendáři a proto tridentský koncil (1545–1563) uložil na svém zasedání přímo papeži, aby nechal provést změnu v kalendáři tak, aby výpočet pohyblivých Velikonoc uvedl do souladu s pohybem nebeských těles. K řešení došlo až za 20 let po koncilu a změnu provedl papež Řehoř (Gregorius) XIII. roku 1582. Po něm bývá kalendář nazýván kalendářem gregoriánským. Jeho podstatou bylo vynechání 10 dnů v měsíci říjnu 1582 (po 4. říjnu následoval hned 15. říjen). Uvedení do praxe ale nebylo tak jednoduché. Ještě v roce 1582 tak učinily Itá-

Roční kalendář hospodářský, Praha 1712

lie, Španělsko, Portugalsko a Polsko, ve Francii a v Lotrinsku téhož roku, ale o dva měsíce později, v katolických částech Německa byl přijat v roce 1583. V Čechách a obou rakouských zemích se přešlo k novému počítání až roku 1584, a to z 6. na 17. ledna 1584. Ve Slezsku v témže roce z 13. na 22. ledna. V Uhrách přešli k novému letopočtu až v roce 1587. V Prusku přijali nový kalendář teprve v roce 1610, v Anglii dokonce až roku 1752. Východní křesťanství tuto reformu neakceptovalo vůbec. O změnu kalendáře se pokusili revolucionáři Velké francouzské revoluce, pokus však ztros-

kotal. Jejich kalendář se po krátké době vrátil, a to od 1. ledna 1806, nařízením Napoleonovým, zpět k jeho gregoriánské podobě.

Mezi první podoby kalendářů patřily tzv. cisiojany. Byly to v podstatě středověké mnemotechnické pomůcky k zapamatování si dat svátků. Obsahovaly pro každý měsíc roku dvouverší o takovém počtu slabik, kolik měl příslušný měsíc dnů. V pokročilých cisiojanech z 15. století nalézáme mimo veršůk týkajících se datování také jiné údaje, které je pozvolna měnily v klasický kalendář, jenž se zprvu nazýval planetářem. Do planetářů byla také hojně kladena naučení zdravotnická, neboť tehdejší medicína se často opírala o astrologii.

Rozkvětu našich kalendářů výrazně napomohlo založení univerzity v Praze r. 1348. Dalším závažným faktorem rozšíření mezi větší počet čtenářů se stalo zavedení knihtisku. Již roku 1489 byl vytištěn první český kalendář, a to v Plzni od Mikuláše Bakaláře (Štětiny), bakaláře univerzity krakovské a knihtiskaře plzeňského. Rok v něm začínal ještě prosincem, tedy po způsobu církevním. Potom nastává velký rozmach ve vydávání těchto kalendářů. Na počátku 16. století, poprvé roku 1506, vydává M. Václav Žatecký již kalendář nástěnný. Týž mistr byl od roku 1513 ustanoven „hvězdářem veřejným“ a do jeho činnosti patřilo i vydávání kalendáře. Tento úřad zastávali v 16. století dále mistři Pavel z Příbramě (1520), Jan Zahradka (1557), Šimon Proxen ze Sudetu (1575), Petr Kodícil z Tulechova (1589) a Martin Bacháček z Nauměřic. Všichni společně pokračovali v tradici vydávání těchto velice žádaných příruček. Vedle nich tiskl v 1. polovině 16. století dlouhou řadu let kalendáře (zvané též minuce)

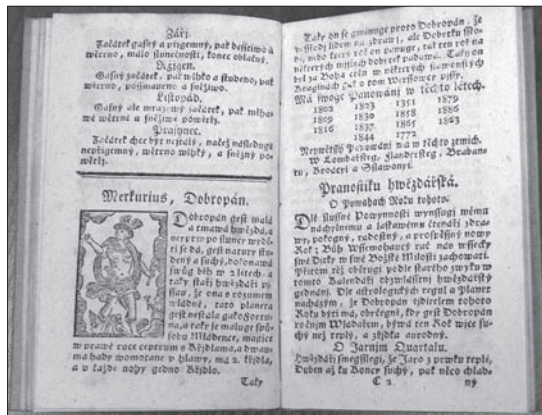
M. Šúd ze Semanína, jemuž se od Ferdinanda I. dostalo k tomuto vydávání dokonce i patřičného privilegia. Je znám též případ, kdy roku 1615 byl mezi univerzitní mistry jako physics professor ordinarius přijat Daniel Basilius hlavně proto, aby vydával kalendáře, k čemuž se pro své polyhistorické vzdělání prý dobře hodil. To však nebránilo ostatním knihtiskařům (zvláště moravským), aby práce jiných o své vůli nepřetiskovali a neprodávali dále.

První užitkové publikace, které pokračovaly v rukopisné a prvotiskové tradici, ale za nových výrobních perspektiv daných knihtiskem, byly nástěnné kalendáře, spojené s pokyny pro úspěšnou životosprávu, kombinovanou vhodným pouštěním (či umenšováním) krve z žil (latinsky „minuere“, odtud termín minuce). České tisky tohoto druhu se nám zachovaly většinou jen v torzech vyňatých z vnitřku starých vazebních desek. Vypadaly asi jako naše plakáty nebo větší vývěsné vyhlášky a přinášely nejprve kalendárium příslušného nastávajícího roku s vyznačením pohyblivých i stálých církevních svátků, s astronomicko-astrologickými údaji o měsíčních fázích, o postavení planet a dvanácti znameních zvěrokruhu v jednotlivých úsecích roku a s tím souvisejících vhodných dobách pro význačné úkoly a práce v domě i v hospodářství, jako např. pouštění žilou (= venaesectio, středověký léčebný zákrok při léčbě mnoha neduhů, spočívající v otevření žíly řezem a vypouštění většího množství krve), mytí v lázni, počišťování (tj. užívání projímadel), odstavení kojence, štěpování, rozsívání, přesazování apod. Druhou podstatnou část nástěnné kalendářní minuce tvořily do detailů propracované návody k pouštění krve, které prováděli lazebníci.

níci. Návod určoval, kdy z jednotlivých částí těla se má či nemá za daných příznivých či nepříznivých ročních období, počasí, konstelací hvězdné oblohy a pacientovy letory, věku a zdravotního stavu krev vypouštět. Text minucí býval zarámován do bohatého dřevořezového rámce, někdy jen dekorativního, častěji však vyzdobeného personifikacemi planet a figurálními symboly zvěrokruhu, heraldickými znaky, biblickými rodokmeny apod. Údaje takovýchto minučních kalendářů se časem množily a ukázalo se, že jejich velký nástěnný formát není příliš praktický. Asi od třicátých let 16. století se od něho upouštělo a minuce se začaly vyrábět jako drobné sešitky, jež bylo snadné nosit s sebou. Jejich výtvarná se soustředila jednak na titulní stranu, jednak do záhlaví měsíců, kde byly v 12 vlysech vyobrazeny miniaturní scény z venkovského života v 12 měsících roku. Tato forma minucí se osvědčila a udržela se až do konce 18. století (Minucí a pranostika hvězdářská), a to vedle kalendářů, které byly původně, jako pouhá kalendaria, součástí liturgických kodexů a vlivem knihtisku se vyvinuly v samostatné publikace sešitového formátu. Obsah minucí a kalendářů se často všelijak mísil. Splývání několika naučných oborů v jednom díle, jako u minucí spojení kalendářních chronologických údajů s návody k životosprávě a k hospodářství, bylo pro počátky novověké tištěné literatury typické.

Už v 16. století začali však tiskaři k tomuto vlastnímu obsahu kalendářů a minucí připojovat dodatky obsahující aktuální informace, nejprve přehled jarmarků v Království českém a později i jiné užitečné zprávy. A právě takovéto přídatky daly tiskařům příležitost, aby se stali spoluautory výsledné podoby výročních kalendářních tisků.

Mercurius, Dobropán ve Stoletém kalendáři na léta 1800–1900.

Vydávání kalendářů bylo ekonomicky zajímavé a bývalo opřeno i o privilegia, buď autora nebo i tiskaře. Podle Knihopisu je dnes známo 99 autorů česky tištěných kalendářních tisků z 16. až 18. století; kromě Čechů tam bylo 22 Poláků – většinou mistrů krakovských, 22 Němců, 4 Lužičané a Slezané, 1 Maďar, 1 Francouz a 1 Švýcar. Kromě původních prací mistrů pražské univerzity kolovala u nás tedy i řada překladů kalendářů do češtiny. Tiskaři měli jednotlivé autory a jejich kalendářní díla navzájem přísně rozděleny: neexistuje případ, že by téhož autora tisklo zároveň více tiskařů – krom ovšem přirozených dědiců či nástupců ve stejné dílně. Pravděpodobně tu hrály svou roli konkurenční důvody, a proto z prestiže se každý tiskař snažil uvést na trh jiného, nového autora. Jedna dílna vydávala nanejvýš 4 až 5 autorů kalendářů a popřípadě též minucí.

Dokončení v příštím čísle

Starovodští piaristé

Lubomír Novotný

Dne 5. června se v pražském Národním archivu konal pod patronací tohoto ústředního českého archivu a za spolupráce česko – moravsko – slezské řádové piaristické provincie seminář k 375. výročí příchodu piaristů do zemí Koruny české. Proto si neškodí připomenout i regionální působení piaristického řádu, který měl v oblasti střední a severní Moravy své významné komunity například v Lipníku, Kroměříži, Příboře a ve Staré Vodě.

15., 16. a 17. století bylo obdobím, kdy Evropa prodělávala mnohé zlomové okamžiky, kdy docházelo ke změnám, které rozlomily obraz světa středověku a otevřely cestu k novému chápání člověka a jeho místa ve světě. Nejdůležitější mocenská, duchovní a finanční instituce středověkého světa, katolická církev, prodělávala krizi, která rozpůlila křesťanskou Evropu vedví. Duchovní pnutí křesťanstva vedlo ke snahám, jež měly doposud univerzální církev reformovat či očistit. Lutherovy či Kalvínovy pokusy o reformu nakonec dospěly až k reformaci a duchovnímu rozdělení Evropy, jehož nejhmatatelnějším dokladem se stala třicetiletá válka. Reakcí na tyto změny v katolickém táboře byly snahy o vnitřní reformu, o znovusjednocení a upevnění organizační struktury, věrouky, o znovuupevnění pozic v oblastech, které byly dočasně pod duchovní supremaci nekatolíků. Jedním z klíčových nástrojů pro tuto katolickou ofenzívu byl vznik nových církevních řádů, z nichž nejvýznamnějšího postavení nabylo

Tovaryšstvo Ježíšovo a vedle něj v oblasti školství řád piaristický.

Piaristé se záhy po svém založení v roce 1621 sv. Josefem Kalasánským (Aragonec narozený 1556), kdy nový řád dostal název „Religio clericorum regularium pauperum Matris Dei scholarum piarum“, zkráceně řád piaristický, začali šířit i do mimoitalských oblastí na sever od Alp.

Roku 1631 se usídlili na prvním místě v českých zemích, a to v jihomoravském Mikulově. Jejich příchod na Moravu velmi podporoval kardinál Dietrichštejn, který jim dával přednost před jezuitou zejména z důvodů finančních (nebyli tolik pekuniárně nároční) a v nekatolických částech Moravy, především na severu, mohli díky své větší toleranci, a taktéž většímu zájmu o školní působení mezi nejmenšími dětmi, lépe uspět. Na střední Moravu doputovali piaristé již roku 1634, kdy založili v Lipníku velkou kolej i s noviciátem, která se stala jednou z nejdůležitějších piaristických komunit na Moravě.

Šíření řádových společenství pokračovalo i za dalšího olomouckého biskupa Karla z Liechtenštejna, který nechal v roce 1688 vybudovat ve Staré Vodě na Libavsku kostel podle plánů italského architekta Giovanniho Tencaly a biskupského stavitele Matěje Partsche z Kroměříže. Chrám se stal poutním místem k sošce svatě Anny a k tomuto účelu sem byli roku 1690 pozváni piaristé, kteří zde neměli, tak jako jinde, primárně v popisu práce školskou výchovu, ale především starost o poutníky. Tento prvotní úkol byl však brzy zastíněn výchovou řeholního dorostu, když se od roku 1700 stala starovodská kolej taktéž místem výchovy a vzdělávání nastávajících členů řádu a Stará Voda se stala díky blízkosti k Lip-

níku pomocným noviciátem. Přibližně v těchto letech začíná nejslavnější éra církevního řádu piaristů v oblasti pedagogiky, kterou můžeme vymezit pro léta 1631–1780, kdy díky josefinským reformám došlo zejména u klášterů k velkému omezení jejich počtu. Josef II. spatřoval ve velké části klášterů „mrtvý lidský kapitál“, instituce neužitečné, ba škodlivé státu a jeho obyvatelstvu, čímž mýnil někdy ostudné chování žebrevých řádů, či nadměrné zatěžování poddaných. Zásadní rozhodnutí bylo přijato v listopadu 1781, kdy měly být zrušeny všechny kláštery, které se nezabývaly vyučováním, nepěstovaly vědy a nepečovaly o nemocné. Piaristé byli ovšem v této době ušetřeni rušivých zásahů, nebyla zrušena žádná jejich kolej, ale rubem této blahosklonnosti byla nutnost podřídit se státnímu dohledu a vůbec zásahům do samostatnosti škol.

Jak tedy vypadala praktická výuka v piaristických školách? Její materiální zajištění samozřejmě záviselo na fundátorovi, který pokud chtěl pozvat piaristy, tak musel odevzdat kostel přiměřený řeholní chudobě, školu a dům pro řeholníky a k tomu knihovnu se zahradou a navíc zajistit řádovým bratřím výživu. Při každé koleji mělo být pokud možno devět tříd, přičemž první tři třídy byla tzv. škola aritmetická, další tři třídy škola gramatická a nejvyšší ročníky se věnovaly výuce v oblasti rétoriky, poetiky a teologie morální. Od prvních ročníků se kladl důraz na výuku národního jazyka a latiny, ve vyšších ročnících se k tomu přidávala i řečtina a od poloviny 18. století bylo vyučování silně prostoupeno výukou přírodních věd a velmi oblíbenou a rozšířenou výukou hudby. Po celé 18. století byli přednostně přijímáni uchazeči s hudebními znalostmi, praktičtí hudebníci,

protože je řád potřeboval jako učitele vokální i instrumentální hudby. Způsob výuky byl samozřejmě přísně ohraničen náboženskými úkony, takže každý den ráno před započítím výuky byly prosloveny tři modlitby – Veni, sancte spiritus (Přijdi, Duše svatá), Deus, qui corda fidelium (Bože, který srdce věřících), Actiones nostras (Činy naše). Taktéž po vyučování přišly na řadu modlitby, tentokrát – Tu autem Domine, misere-re nobis (Ty Pane, smiluj se nad námi), Agimus Tibi gratias (Díky Tobě vzdáváme) a obligátní Otče náš a Zdravas Maria, poté se všichni žáci odebrali ráno na mši a odpoledne na zpívanou litanii loretánskou.

Úroveň piaristických škol byla velmi dobrá a tyto koleje byly značně oblíbené. Samotnou starovodskou kolejí prošla celá řada uznávaných a slavných jmen, jako například slavný přírodovědec, matematik, astronom, fyzik a rektor univerzity v Praze a ve Vídni František Halaška (*1780 v Budišově nad Budišovkou, †1847 v Praze) nebo Jan Evangelista Purkyně (*1787 Libochovice, †1869 Praha), který ve Staré Vodě pobýval jako novic v letech 1804–1805, předtím absolvoval piaristické gymnázium v Mikulově, později byl slavným profesorem fyziologie ve Vratislavi a v Praze, či Kristián Voborník (*1796 Nové Město nad Metují, †1872 Stará Voda) hebrejista, orientalista, od roku 1842 působil ve Staré Vodě jako rektor piaristické koleje. Jako novic se zde mihнул v letech 1737/1738 i významný dějepisec Gelasius Dobner (*1719 Praha, †1790 v Praze) nebo v roce 1749 další významný český historik Mikuláš Adaukt Voigt (*1733 Horní Litvínov, †1787 Mikulov). Starovodskou školu navštěvoval od roku 1862 i pozdější olomoucký arcibiskup

Antonín Cyril Stojan (*1851 Beňov u Přerova, †1923 Olomouc).

Jak již bylo výše zmíněno, zlatý věk pedagogické činnosti piaristů trval do josefinských reforem a od této doby započal pozvolný úpadek, který akceleroval zejména po roce 1849, kdy česko-moravsko-slezský provinciál Kajetán Wrana v reakci na Kroměřížský sněm, který se chystal zrušit všechny řehole, propustil zbylé novice a dalších 7 let nebyl žádný novic do řádu přijat, což způsobilo trvalý personální deficit, jenž se stal jednou z mnoha dalších příčin, které stát přiměly k tomu, aby začal od roku 1869 přejímat gymnázia pod svou správu. Piaristické heslo „Ad maius pietatis incrementum“ (K většímu rozvoji zbožnosti), čímž mysleli „skrze vzdělání“, ztrácelo čím dál více na lesku a sami piaristé opustili Starou Vodu definitivně v roce 1922. Další osudy tohoto poutního místa jsou již velmi pohnuté a smutné, když klášter nejdříve při přechodu fronty ze 4. na 5. května 1945 vyhořel a poté došlo k definitivnímu zchátrání po zřízení Vojenského výcvikového prostoru Libavá v roce 1947, kdy společnými silami nejdříve československé a poté sovětské armády docházelo

k soustavné likvidaci těchto historicky cenných míst až do stavu, kdy v roce 1990 zůstal stát jen poničený kostel, torzo kaple sv. Anny a mizivá část klášterních zdí. Poutní místo ve Staré Vodě prožívá v posledních 15 letech pozvolnou renesanci a stejně jako piaristický řád, který se snaží navázat na svoji slavnou minulost v českých zemích, mají již snad obě tyto navzájem provázané instituce to nejhorší za sebou. Stará Voda a piaristé měli přes 200 let společnou minulost, jejich cesty se sice rozešly, ale společné dědictví je spojuje i do budoucnosti.

Literatura:

Bombera, Jan – Elbllová, Gabriela – Kašpárková, Slavomíra a kol.: Poutní místo Stará Voda. Olomouc 1997.

Československá vlastivěda. Doplněk I., Dějiny 1. Praha 1933.

Kubíček, Antonín: Piaristé a jejich školy. Kroměříž 1906.

Zemek, Metoděj – Bombera, Jan – Filip, Aleš: Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1631–1950. Prievidza 1992.

AFORISMY • AFORISMY • AFORISMY • AFORISMY

- Někteří lidé mají tak přízemní vědomí, že už se pod něj nevejde žádné podvědomí.
- S pravdou je to jako s alkoholem: někdo snese jen ředěnou.
- Bezzubé svědomí nehryže, jen žužlá.
- Se svým lepším já mám samé horší zkušenosti.
- Pouze nesmrtelní básníci si mohou dovolit umírat mladí.
- Vědeckotechnická revoluce nadělala z Prométhea zápalky.
- V mrtvých knihách straší duch nešťastného autora.
- „Pít, když ti to chutná, umí každý vůl,“ pravil přítel po páté vodce. „Hrdinství je pít, když ti to nechutná!“ A se životem je to zrovna tak.

Svatý Jeroným – patron knihovníků a překladatelů

Štěpán Kohout

V dnešní době, kdy soch světců z našeho okolí spíše ubývá, oživené kameny a svraskalá dřeva obrobená do podoby nebešťanů se stěhují do bohatších krajin, aby se jen málokterý ze zavlečenců vrátil tam, kde měl po staletí domov; kdy se dají u nás na prstech spočítat umělci schopní vzít do ruky dláto a po Michelangelově vzoru odtesat z monolitu vše nepotřebné a nechat vyniknout lidské postavě dosud ukryté v bez tvaré mase, zadal olomoucký magistrát úkol skutečně neobvyklý: sochu svatého Jeronýma v životní velikosti pro radniční kapli.

Pro olomouckého sochaře Karla Hořínka to nebyla na prahu sedmdesátky první zkušenost se sakrálním uměním, poprvé však zůstává jeho dílo ve městě, kde jsme zatím zvyklí vídat umělcovu tvorbu světskou: kupříkladu pro předměstí Černovír, známé jak městskou vodárnou, tak četnými povodněmi, vytvořil útvar s velmi příhodným názvem „Voda – život“.

Z lipového dřeva nyní vyřezal sochu stojícího nachýleného starce s velkou vyklenutou hlavou, jak se na intelektuála sluší, bezmála olýsalou, ta podoba je nám povědomá – jako by Burgkmairův Jeroným vystoupil z plátna a nechal své místo v mnichovské pinakotéce prázdné. V pravé ruce drží rozevřenou knihu a v levé sukovici, skutečný klacek sebraný kdesi v lese, zbavený kůry a vetknutý do díry, vyvrtnaný v sevřené pěsti. Pod jeho nohama cení zuby lví hlava, nezasvěcenec by řekl, že důstojný kmet stojí na kožešinové předložce u postele, ale mýlil by se, lev je odvčným věrným průvodcem Jeronýmovým.

Začátkem dubna byla socha slavnostně odhalena a při té příležitosti se jeden z radničních předstů nechal slyšet, že je prima mít sochu prvního slovanského světce, škoda jen, že nevíme, proč je kaple zasvěcena právě jemu.

Je pravda, že Jeroným, plným jménem Eusebius Hieronymus Sophronius, narozený krátce před polovinou 4. století, pocházel z dalmatského Stridonu, nejméně půl tisíciletí se k Jeronýmovi jako svému rodáku hlásí Štrigova, nevelká obec v trojmezí Chorvatska, Slovinska a Maďarska, ještě větší nároky si však může činit Grahovopolje, nepatrná víska v západní Bosně. Ale pozor! Tehdejší Dalmat nebyl Slovanem, Slované ještě podřimovali kdesi za Dněprem, velké stěhování národů teprve začínalo. Jeroným byl kmenovou příslušností nejspíše Illyr, byl tedy příbuzným starověkých Thráků a ze současných národů by se asi sblížil s Albánci, Škipetary. Legenda o jeho slovanském původu je ovšem dávnověká, ale o tom za okamžik.

Jeronýmův život nijak nepřipomínal světce, alespoň podle běžných, obecnému lidu vlastních představ: nebyl skromný tichošlápek, naopak vystupoval velmi sebevědomě a polemiky skoro vyhledával. Neukrýval se před světem, rád vystupoval veřejně a strhával na sebe neobyčejnou pozornost. Ne vždy se to vyplácí. Jeho úsudek neznal polotóny: černá nebo bílá, ano nebo ne! Co nad to jest, od zlého jest. Bílé vynášel do nebes, černé haněl a zatracoval. Pochopitelně si tím nijak nenaklonil onu šedou či jako zebra pruh-

vanou většinu římských křesťanů (o dosud početných pohanech ani nemluvě), kteří uštěpačně sledovali každé jeho uklouznutí.

Skupinka horlivců kolem Jeronýma byla proto úzká a naprostou většinou ji tvořily – ó hrůza, jaké pohoršení! – ženy.

Jeronýmův názor na ženy byl znamenitý, žena je sice slabší než muž, ale jinak nezaostává v žádné dokonalosti, ve všem se muži vyrovná. Sklon k přepínání ale svádí Jeronýma i zde: dokonalá žena musí být svobodná, manželství pro ni není. Sám Kristus podle Jeronýma nemiluje polovičatost, nelze sloužit jemu i rodině zároveň.

Pokud mu současníci vyčítali, že přestřeluje, pak v tomto bodě právem. Jindy mu ale jen špatně rozuměli: neviděli v něm karatele, nýbrž nactiutruhače. Proto po smrti papeže Damase († 384), Jeronýmova ochránce, byla pro našeho dosud zneuznaného budoucího světce římská půda náhle příliš horká.

Někdy je zdánlivá nevěle osudu v dokonalé shodě s vůlí Boží. Když už musel Jeroným po třech letech opustit Věčné město, odešel do Betléma, rodiště Kristova, kde chtěl pokračovat v úkolu Damasem zadaném: v revizi latinského překladu evangelií. Papež využil Jeronýmových znalostí řečtiny a hebrejštiny, jakož i zběhlosti ve výkladu biblických knih. Nabyl jich během devítiletého cestování po křesťanském východě, zejména po

Socha sv. Jeronýma v radniční kapli

Palestině a Sýrii. V Cařihradu studoval exegesi u jiného z církevních otců a učitelů, u sv. Řehoře Naziánského – byla to ta nejdo-konalejší škola.

Římský život byl ale rušný, teprve v Betlémě, v klášteře pro jeho potřebu založeném, našel alespoň jakýs taký klid. Stále se však musel mít na pozoru, vždyť i jeho učitel hebrejštiny a aramejštiny, Žid Baranina, k němu ve strachu ze svých souvěrců přicházel v noci (za své obavy si přirozeně nechával dobře zaplatit). Bezchybná znalost místních řečí byla nezbytná, Jeroným se rozhodl překládat i Starý zákon, a to z originálu, zatímco dosavadní latinské překlady braly za svůj zdroj řecký překlad ze třetího století před Kristem, takzvanou Septuagintu.

Práce ale postupovala a za pětatřicet let, až do své smrti 30. září 420, měl celý překlad hotov i s komentáři k jednotlivým biblickým knihám. Dnes jej známe pod označením Vulgata, neboť byl psán jazykem římského lidu (lid, latinsky „vulgus“), rychle se prosazoval a nakonec v letech 1546 až 1979 platil pro katolickou církev za jediný všeobecně autorizovaný text.

Teď už je zřejmější, proč se stal Jeroným patronem nejen knihovníků a překladatelů, nýbrž i wikipedistů – uživatelů a nespočetných dobrovolných autorů internetové encyklopedie Wikipedia. Jeho svátek si můžeme připomenout zrovna o posledním zářijovém dnu.

I kdybych měl pominout vše z Jeronýmova života, musel bych udělat výjimku u vyprávění o lvu, už jenom proto, že na většině zobrazení je tak či onak přítomen, byť nám na okamžik může připomínat řečenou předlošku: jednoho krásného dne do brány betlémského kláštera vstoupil král zvířat. Kulhal a ukazoval poraněnou nohu. Svátý mu ránu prohlédl, vytáhl z tlapy ostrý trn a zakrátko bylo po bolesti. Zvíře ke svému lékaři tak přilnulo, že zůstalo v klášteře a mnichům pomáhalo i při nošení nákladů.

Není to příhoda právě originální: totéž vypráví Ezopova bajka o pastýři Androklovi, podobně zní legenda o opatu Gerasimovi Jordánském († 475), koneckonců i my máme svého Bruncvíka. Lev zde představuje přírodní sílu, divokou, nespoutanou, chaoticky živelnou bez ohledu na jakékoli lidské kategorie, například morální. Přírodní síla může působit kladně i záporně, záleží na tom, zda jí člověk dokáže vnutit svou vůli – například oheň může být, jak známo, dobrým sluhou i zlým pánem. Trn je zde také symbolem drásajícího hříchu, který nedá pokoje, ďábelské popouzející moci. Odstraňte hřích a ďáblova moc je zlomena, živel se zklidní a slouží. Konečně je možný i výklad trnu jako nepravosti v životě církve, přičemž Jeroným jako karatel zlořádů církev-chorého lva uzdravuje.

V úvodu zmíněná socha na olomoucké radnici je nejmladším projevem prokazatelně přes šest set let trvající svatojeronýmské úcty v českých zemích.

Podněty pro její rozvoj přišly z Itálie, vyzářující v té době paprsky humanismu a blížící se renaissance do celé Evropy, i k nám. Světcovu památku oživil janovský arcibiskup Jakub de Voragine (cca 1230–1298) tím, že zařadil kapitolu o něm

do svého souborného díla *Legenda aurea*, Zlatá legenda, plného poutavých příběhů ze života světců. Rukopisy legendy se rozšířily rychle a masově, jen v Olomouci jich je devět! Už kolem roku 1360 bylo Jakubovo dílo navíc přeloženo i do češtiny, takže si Jeronýmovy příhody, včetně oné se lvem, mohl vychutnat skutečně každý, ať už četbou, nebo z poslechu.

Jeronýmovým obzvláštním ctitelům byl rovněž velký italský básník František Petrarca (1304–1374) a oslavil ho verši, zapsanými mimochodem i v misálu olomouckého biskupa Jana ze Středy (cca 1310–1380). Biskup jako poetův žák a přítel přebíral a rozšiřoval jeho myšlenky. Sám biskup do němčiny přeložil a z vlastní invence doplnil trojici fiktivních listů o Jeronýmově životě: první měl pocházet od jeho žáka Eusebia z Cremony († cca 423), druhý od Aurelia Augustina (354–430) Cyrilu Jeruzalémskému (cca 315–386) a třetí jako odpověď Cyrila Augustinovi. Už z uvedených dat je jasné, že nejméně poslední jmenovaný ani autorem být nemohl, ale to bylo neznámému spisovateli z konce 13. století upřímně jedno: byl rád, že se může zaštitit autoritou nejvýznamnějších učitelů církve, třeba jen nejasně tušil, že právě oni byli Jeronýmovými současníky.

Jeronýmova popularita v našich krajích ne-souvisela jen s úsilím Středověm, velmi se o ni zasloužili i chorvatští benediktinští mniši-glagoláši, usazení Karlem IV. v pražském klášteře Na Slovanech, pojmenovaném podle biblických Emauz. To oni u nás ruku v ruce s císařem šířili povědomí o slovanském původu světce, přičítali mu – jistěže zcela mylně – zásluhu o vytvoření hlaholského písma a překlad bible do staroslověnštiny. Jejich počínání je pochopitelné, Jero-

ným byl spolu s Cyrilem a Metodějem hlavním patronem kostela.

Nebylo asi zcela samozřejmé, že se trojlístek dopisů dočkal nejpozději začátkem 15. století i českého překladu, dokládá to oblibu Jeronýmova i v nekněžské, laické sféře.

Český překlad nás vede zpět do Olomouce. Zdejší klášter klarisek, v jehož budovách dnes sídlí vlastivědné museum, dostal knihu, napsanou roku 1410, darem od jinak neznámé paní Kačny a její dcery. Olomoucká vědecká knihovna, v jejíž mž trezoru nyní rukopis leží, vlastní ještě mladší opis z osmdesátých let 15. století, který zavdal podnět k domněnce – bohužel neprokázané – že překladatelem byl známý jihočeský písmák Tomáš ze Štítného (cca 1333 – před 1409). Na webových stránkách knihovny si můžete oba rukopisy (M I 1, M II 190) pohodlně prohlédnout.

Poslední dopis z oněch tří obsahuje drobný detail, který nás po spirále vrátí na samotný začátek vyprávění: jeruzalémský biskup Cyril srovnává Jeronýma s jiným poustevníkem, Janem Křtitelem. Toho jsme ale už také někde viděli...? Přece v radniční kapli, při obhlídce nové sochy. Na stěnách vidíme celkem sedm fresek, zachycující mimo jiné právě Jana a Jeronýma, každého ovšem zvlášť na protějších stěnách. Snad došlo k tomuto spojení právě vlivem četby rozšířeného literárního díla. Listy o Jeronýmovi určitě znal olomoucký kanovník a farář kostela sv. Mořice Zikmund ze Švábenic, jehož erb zdobí nádherný arkýř, kterým kaple vyčnívá z jižní radniční zdi. Sám se označuje jako její „comes“, průvodce, měl s ní tedy spojení užší, snad byl i iniciátorem přestavby, neboť když roku 1488 předvídal její důstojně provedenou výstavbu, daroval jí bohoslužebné náčiní (kříže, kalich

a nádoby na vodu a víno) a roku 1501 ne méně než 300 uherských zlatáků. Fresky byly malovány v době krátce před vysvěcením kaple roku 1491, hlavní z nich, zobrazující poslední soud, je datována právě letopočtem 1488. Kapli asi dlouho nezdobily, v polovině následujícího století už bylo město zachváčeno luteranismem, jenž měl ke kultu světců silné výhrady. Lze předpokládat, že nejpozději roku 1619, kdy se město po svržení městské rady přidalo ke stavovskému povstání, byly fresky zamalovány (snadno si představíme, jak se především scéna posledního soudu zarývala do srdcí a svědomí protestantů) a posléze značně poškozeny novým omítnutím, asi roku 1733. Sama kaple pak fungovala až do roku 1785, kdy byla v době nejprudšího náporu josefinismu zrušena. Nebyl v ní naštěstí ustájen dobytek, jako v jiných rušených církevních budovách, byla jen přeměněna na skladiště nepotřebných krámů.

Ani nepříznivá doba neměla dlouhého trvání, během opravy roku 1874 byly fresky odkryty (jejich stav byl tak žalostný, že se obnovy dočkaly teprve roku 1947, v „neznámém církevním hodnostáři“ byl Jeroným rozeznán až roku 1992!) a místnost byla o dva roky později zařízena alespoň trochu důstojně jako městský archiv a muzeum.

V popřevratovém nadšení byla kaple znovu vysvěcena a může tak opět sloužit svému účelu, třebaže už ne tomu původnímu: na svátek mučedníka Vavřince (10. 8.) zde byla každoročně uváděna do funkce nová městská rada.

Světcova podoba neinspirovala jen středověké mistry štětce, nýbrž i grafiky: nejstarší známý jeronýmovský dřevorez z počátku 15. století je svým původem kladen do českých zemí a speciálně – ovšem nanejvýš nejistě – přímo do Olomouce.

Pozornější čtenář možná tuší, že jsem se jedné věci vyhnul, na poslední otázku jsem zůstal odpověď dlužen. Ale poněvadž mne redaktor, když mne žádal o článek spojující patrona knihovníků a překladatelů s odhalením nové sochy, důrazně vybízel, abych rozptýlil dohady, proč byla kaple zasvěcena právě Jeronýmovi, pokusím se odpovědět, třebaže to nebude odpověď uspokojivá.

Domnívám se, že Jeronýmovi byla kaple zasvěcena jednoduše proto, že byl k dispozici jeho tělesný ostatek, bezpodmínečně nutný k vysvěcení oltáře. Aby mohl být oltář vysvěcen, musela do něj být vložena schrána s nepatrným úlomkem kosti, jejíž pravost – samozřejmě mnohdy jen domnělá – byla ověřena autoritou na přiloženém lístku, takzvané oltářní autentice.

Kaple byla v první řadě zasvěcena Panně Marii, tomu odpovídají i mariánské náměty ostatních fresek. Opatřit příslušnou relikvii bylo takřka nemožné, hlavní město Moravy si však už jen z důvodů zcela prestižních nemohlo dovolit, aby jeho radniční kaple byla zasvěcena někomu z nespočetného množství mučedníků či vyznavačů, sice dozajista statečných a ve víře vytrvalých, ale takřka neznámých. Pozůstatky svatého Jeronýma už ale dodávaly městu potřebného lesku – s tímto světcem si Olomouc před ostatními určitě nezadala. Hledat hlubší motivy pro výběr patrona by v našem případě bylo, obávám se, zbytečné.

Kde ale radní sehnali Jeronýmův ostatek? Nemuseli chodit daleko, jeden už v Olomouci byl. Jak víme z listiny uložené ve zdejší kapitulnímu archivu, založil roku 1380 učený právník kanovník Sander z Rambova († 1399) v křížové chodbě olomoucké katedrály oltář ke cti čtyř učitelů církve, Řehoře, Augustina, Ambrože a daleko přede

všemi na prvním místě jmenovaného Jeronýma. Sander jistě pobýval na studiích v Itálii, přivezl si odtamtud několik rukopisů, Janu ze Středy sloužil jako oficiál, církevní soudce. Není tedy pochyb o tom, že spolu sdíleli i zájem o rozšíření úcty ke svému oblíbenému světcovi. Někdy od roku 1300 spočívaly jeho kosti v římské basilice Santa Maria Maggiore, snad si tedy Sander obstaral a dovezl jejich částičku sám.

Jak jeho počínání souvisí s kaplí? Pokud zatím víme, tak jen časově. Roku 1378 povoluje Olomouci markrabě Jošt postavit si radnici a kupecký dům, dosavadní radnice stála na Předhradí, na křižovatce ulic Mlčochovy a 1. máje. Jak rychle novostavba rostla, není známo, byla snad dřevěná a zcela shořela patrně roku 1417. Počítalo se při této příležitosti i se založením kaple? Byla zasvěcena Jeronýmovi? Lákavé domněnky, nicméně nedokazatelné.

Po požáru se stavělo už jen z kamene, ale teprve k roku 1444 nám prozrazuje pozdní kronikářský záznam, že kaple sv. Jeronýma byla dokončena. Nikoli však v dnešních prostorách, radniční patro nejspíše pochází až ze sedmdesátých let téhož věku. Snad v přízemí, přímo pod dnešním umístěním – nahoru se přestěhovala po výstavbě patra. Změně místa nasvědčuje i obřad vysvěcení: kdyby se kaple nestěhovala, stačila by po provedení stavebních úprav nejspíše tzv. rekonsiliace.

Nelze proto s jistotou říci, jak se to se svěcením odehrálo. Dva svědci, přihlížející už tenkrát každý z opačného kouta svatyně, nic neprozradí. Jejich kamenné obličej se špičatými, všetečnými nosy, si nás měří výsměšným pohledem zepředu i zezadu. Vědí, ale nepovědí. Tajemství zatím zůstává tajemstvím.

Na návštěvě u spisovatelky Ireny Šindlářové

Bohumír Kolář

Horká letní sobota 24. června byla dnem, kdy několik literaturou zaujatých Olomoučanů se vypravilo pod Jedovou do obce Pohořany, aby navštívilo spisovatelku Irenu Šindlářovou, jež se v Pohořanech před několika lety usadila. Zájem o „výlet“ probudil velmi zajímavý text PhDr. Heleny Veličkové v publikaci Z paměti literární Olomouce /2, která autorku vylíčila jako osobnost mimořádně inspirativní, kreativní a literárně disponovanou. Do Pohořan se vypravila jen desítkka „literárních turistů“, což bylo tak akorát, aby se každý mohl projevit, naplnit a duchovně obohatit. PhDr. Veličková, autorka textu z Olomoucké literární paměti, se stala jako spisovatelčina přítelkyně zasvěceným a nenápadně moderujícím činitelem.

Čtyři hodiny pohořanského pobytu se staly pro všechny zúčastněné časem kouzelným, objevným a velmi poučným. Z konečné zastávky autobusové linky Olomouc – Pohořany se zúčastnění vrátili necelých sto metrů k chalupě paní Ireny. Nemohli ji minout nejen proto, že byli nepřehlédnutelně očekáváni, ale i proto, že žádné z dalších stavení se Větrné Hůrce v Pohořanech víc nepodobalo. Chalupa svérázná, její okolí přímo imponující, staletý jasan u chalupy úctu budící a samotná spisovatelka hostitelsky přívětivá.

„Zasedání“ se konalo v prostoru bývalých stájí, z něhož ani po letech nevyprechala ušlechtilost chovaných ořů. Nebe bez mráček, stáje bez stře-

chy, koňská stání zastavěna zastřešeným altánem a v něm okolo stolu rozmístěným debatním kruhem židlí a lavic.

Hodinu se debatovalo o vědách okultních, o astrologii, archetypech, alchymii, grafologii, o psychoterapii i arteterapii, o propojování snu a skutečnosti, o vazbách mezi mýty a realitou. Nikdo nebyl přesvědčován, každý měl čas si uvědomit, jak podivuhodnými náhodami byl protkán a jakými změnami naplňován i jeho život...

Dílo Ireny Šindlářové bylo srovnáno do úhledného sloupce knih. Dějiny obcí, knihy o starých bájích a pověstech, knihy tajemných příběhů, knihy o nadpřirozených bytostech, knihy s tragickými osudy historických i smyšlených postav, knihy o tajemných místech i naučné knihy o Buddhovi a Kristovi... V tom sloupci všichni spatřili nepředstavitelné množství studia, intenzivní tvůrčí úsilí, pracné zkoumání dokumentů, bádání v archívech a jazykové pilování... Spisovatel není člověk osamělý, i kdyby žil na samotě... Jen těch ilustrátorů, na něž měla paní Irena takové štěstí!

Slunce už bylo za zenitem, když bylo alespoň to nejpodstatnější sděleno. Byl to první sluneční zenit po svatojánské noci, ale hodiny na věži odbíjely čas se stejnou vyrovnaností. Bylo zřejmé, že pohořanské setkání bude mít po návratu u všech přítomných literární pokračování v podobě četby i studia.

Než došlo ke společné vycházce po horním konci Pohořan, bylo návštěvě umožněno nahlédnout do spisovatelčina příbytku! Ten procházel rekonstrukcí. Moderní doba chce své a také svého dosáhne i tam, kde se pěstuje láska k tradici a úcta k minulosti. Spisovatelka ale patří mezi osobnosti, které dokážou uplatnit nové, aniž setřou patinu historie a pro mnohé ještě stále zřetelně dýchající mýty... Na pohořanské Větrné Hůrce se asi vítr nikdy neutiší a kouzlo nevyprchá... Nebo alespoň po dobu, kdy tu bude sídlit Paní Irena Šindlářová.

Pohořany se staly v poválečných dobách místem oddechu a rekreace řady olomouckých umělců. A zůstávají jim do dneška. Paní Irena hosty z města provedla lokalitami, kde měli svá víkendová stavení malíři Aljo Beran a Alois Kučera, kam dodnes ráda jezdí Beranova dcera Věra, kde nachází klid Kučerův syn Zdeněk... Byl přítomen a setkání se vzpomínkou na výtvarné tradice Pohořan se sympatiemi přivítal. V jedné z chalup se dostalo výletníkům pozvání k návštěvě od sochaře Jaroslava Přindiše. Že by se ten mladík v lednu chystal oslavit osmdesátku?

Všechno někdy končí. V Pohořanech všechno skončilo přátelskými stisky rukou a upřímnou radostí, že bude nač vzpomínat... Literatura 24. června na Pohořanech vůbec nebyla Popelkou.

Poezii ke hvězdám: Planetka Urzidil

Květa Cempírková

Díky zájmu a péči odborných knihovníků oddělení regionální literatury Jihočeské vědecké knihovny byla v roce 2005 (rok 120. výročí otevření česko-budějovické knihovny veřejnosti) vydána kniha **Jdu starým lesem**. Autor Johannes Urzidil (3. 2. 1896 Praha – 2. 11. 1970 Řím) byl německý spisovatel z Čech. K národnostním otázkám se stavěl poměrně jednoduše – svými přátelskými vztahy s českými umělci a spisovateli (Josef Čapek, Karel Čapek, Otakar Fischer, Jan Zrzavý). Mluvil perfektně česky i německy. Urzidil patřil k pražskému kroužku ARGO, jehož členové se scházeli v pražské kavárně na rohu Dlážděné a Hyberské ul. Patřili mezi ně F. Kafka, Max Brod, Franz Werfel, E. E. Kisch a další. J. Urzidil byl známým literátem, redaktorem brněnského expresionistického časopisu *Der Mensch* i uznávaným znalcem díla J. W. Goetha, což můžeme posoudit po přečtení jeho knihy z r. 1932 *Goethe in Böhmen*.

Když pracoval v letech 1918–1934 u tiskového odboru německého vyslanectví v Praze, pobýval vždy několik týdnů své dovolené ve Zvonkové na Šumavě. Zde čerpal náměty pro své povídky. Jeho žánrovou doménou byla povídka s autobiografickými prvky. Po nástupu Hitlera k moci odešel z velvyslanectví, kde v letech 1922–1934 pracoval jako tiskový rada. Jeho sen o dlouhodobém mírovém soužití Němců a Čechů byl pryč. Raději z Prahy emigroval, aby se do ní, ani jinam do Čech, již živý nevrátil.

V emigraci nejdříve pracoval jako vazač knih a později, v r. 1946 již jako americký občan začal opět psát. Později byl J. Urzidil jmenován členem-korespondentem Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung in Darmstadt, stal se členem-korespondentem Stifterova ústavu v Linci. Rakouský prezident ho jmenoval profesorem honoris causa, dostal Velkou rakouskou státní cenu za literaturu. Nečekaně zemřel na evropském přednáškovém turné v Římě dne 2. listopadu 1970. Českou Šumavu a to, co zůstalo po vesnici Zvonková, ještě viděl z rakouské strany Šumavy, kam si z Říma zajel.

Knihu vydanou Jihočeskou vědeckou knihovnou ve spolupráci s Novou tiskárnou Pelhřimov v roce 2005 skvěle přeložil náš kolega mgr. Jan Mareš. Průvodní esej napsal Martin Gaži. Kvalitu překladu, další podrobnosti ze života a díla J. Urzidila, fotografie a další odkazy mohou zájemci posoudit a najít na adrese elektronické knihy Jihočeské vědecké knihovny Kohoutí kříž:

http://ftp.cbvk.cz/kniha/data/w_urzidil.php

Urzidil a jeho dílo je pro nás o to zajímavější, že dnes již můžeme procházet stejnými místy, kterými začátkem 20. století spisovatel chodil a která byla 40 let pro veřejnost uzavřena. V lednu 2005 byla v Horné Plané založena Společnost Johannese Urzidila a jejím hlavním posláním je šíření a propagace humanistického spisovatelova odkazu.

20. května 2006 byla v Zadní Zvonkové otevřena v jediném – nyní již opraveném – domě, který z vesnice mimo kostela sv. Jana Nepomuckého zůstal, expozice věnovaná J. Urzidilovi, zejména jeho šumavským pobytům.

Když jsem dostala koncem roku 2005 do ruky knížečku *Jdu starým lesem*, byl to zvláštní pocit.

O autorovi jsem mnoho nevěděla, nikdy jsem od něho nic nečetla, ale obsah se týkal mé milované Šumavy, a tak jsem těch osm povídek začala číst. Původně jsem chtěla knížku číst až na Šumavě, ale nešlo to. Musela jsem všechny povídky přečíst ještě v zimě v Českých Budějovicích. Knížečku jsem darovala za vydavatele též ředitelce instituce s dlouhým názvem: Hvězdárna a planetárium České Budějovice s pobočkou na Kleti (www.hvezdarnacb.cz). Netušila jsem co se stane.

Po velmi rychlém přečtení knihy mi paní ředitelka Hvězdárny ing. J. Tichá sdělila, že něco tak půvabného a nádherného už dlouho nečetla, a že takovýto autor si zalouží planetku. Dost vyjeveně

jsem na ni zírala, neboť mně vůbec nic nedocházelo. Planetku? Jakou planetku? Snad plaketku, ne?

Ne, zněla odpověď. Jde o planetku, kterou objevili hvězdáři z Kletě na obloze a která ještě nemá své jméno. Řekla jsem ano, to by bylo hezké. A za pár týdnů jsem obdržela zprávu, že: Planetka pořadové číslo (70679) objevena na Kleti byla pojmenována „Urzidil“. Jméno bylo schváleno Mezinárodní astronomickou unií a bylo publikováno v planetkovém cirkulaři Minor Planet Circulars No. 56615 z 13. dubna 2006. <http://www.astro.cz/planetky/detail.phtml?number=70679>

A tak nazdařbůh vypuštěný šíp k nebi došel svého cíle.

Johannes Urzidil

Nazdařbůh jsem šíp k nebi vypustil

Ich schoss einen Pfeil in die Luft ohne Ziel:
Ich weiß nicht, wo es niederfiel.
Denn es reichte mein Blick nicht weit genug,
zu folgen seinem beschwingten Flug.

Ein Lied sang ich einst zum Himmel empor
und wusste nicht, wohin sichs verlor:
Denn wo auf Erden lebte der Mann,
der dem Flug eines Liedes folgen kann?

In einem Eichbaum lang, lange nachher
entdeckt ich den Pfeil von ungefähr;
und tief in eines Freundes Gemüt
lang, lange nachher fand ich auch das Lied.

Nazdařbůh jsem šíp k nebi vypustil
a nevím dodnes, kde měl najít cíl.
Copak lze pouhým okem uvidět
celý ten dlouhý opeřený let?

I píseň jsem po nebi poslal plout
a nesledoval její další pouť.
Žil snad kdy jaký člověk na zemi,
který by uměl létat s písněmi?

Ve větvích dubu až po roce snad
jsem svůj šíp našel marně spočívat.
Zato však hluboko po letech přátelství
jsem cítil, v blízkém srdci že ta píseň tkví.

Založení Literárního klubu Olomouc

Na ministerstvu vnitra ČR byl koncem července z podnětu několika olomouckých osobností, mimo jiné prof. Dr. Zdeňka Přikryla, grafika Ladislava Ruska a fotografa B. F. Červinky, zaregistrován jako občanské sdružení Literární klub Olomouc. Cílem jeho činnosti bude sice nezávisle na jiných subjektech, ale v úzké spolupráci s nimi probouzet, pěstovat a rozšiřovat literární zájmy, podněcovat literární tvorbu i zájem o ni a v rámci možností se věnovat i ediční činnosti. Při plnění tohoto záměru bude Literární klub Olomouc úzce spolupracovat s literární sekci Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci, knihovnami i odbornými pracovišti, ale i se spisovateli, ilustrátory a grafiky. V okruhu zájmu nového občanského sdružení bude pořádání literárních večerů, besed, setkání se spisovateli a autory, organizování literárně koncipovaných zájezdů, vycházek apod. Klubové akce budou většinou realizovány v Besedním sále Muzea umění Olomouc. Členem se může stát

každý, kdo hodlá tyto záměry podporovat nebo dokonce se na jejich realizaci podílet. Přihlášky budou zájemcům k dispozici na všech akcích Literárního klubu Olomouc.

Nový kulturní subjekt navazuje na činnost literární sekce VSMO a jeho záměrem je do konce roku 2006 uspořádat setkání s JUDr. Svetozařem Vítkem, významnou osobností olomouckého divadla, připomenout 100. výročí narození Emíliana Glocara, autora Olomoucké trilogie, a ve spolupráci se Slovanským gymnáziem připravit večer s filozofem Karlem Flossem k jeho letošním osmdesátinám.

Pokud se týká ediční činnosti, LKO iniciuje vydání druhé básnické sbírky překladatele Josefa Sedláka ze Šternberka a knižní vydání významnějších publicistických textů tohoto roku: medailony osobností, interview, divadelní recenze, literární glosy, reportáže apod.

Ustavující schůze Literárního klubu Olomouc se uskuteční nejspíše v říjnu tohoto roku.

Za přípravný výbor LKO, o.s.
Bohumír Kolář

AFORISMY • AFORISMY • AFORISMY • AFORISMY

- Pak, že pokrok neexistuje! Dav, který ve středověku krvelačně jásal při veřejných popravách, se dnes spokojí s televizním zpravodajstvím.
- Lásky je jízda z kopce s porouchanými brzdami. Manželství je jízda do kopce se zablokovanými brzdami.
- Všichni dnes odvážně hlásají včerejší pravdy. Na dnešní pravdy si troufnou až zítra.
- Dějiny jsou soupis významných událostí, které se odehrály úplně jinak, popsaných historiky, kteří u toho nebyli, pro poučení lidstva, které se nikdy z ničeho nepoučí.
- Bývaly časy, kdy býval čas na čtení knih. Dnes čteme z důvodů časové tísně už jen recenze, abychom se potěšili představou, jak báječné knihy bychom četli, kdybychom na ně měli čas.

Kde voní pergamen

Magická slavnost

Štěpán Kohout

Pohlédněte, prosím, obrázek. Znázorňuje procesí na Květnou neděli kolem roku 1525, kdy nechal olomoucký kanovník Jan Kalivoda zhotovit pasionál, knihu s texty všech čtyř pašijí, příběhů Kristova umučení, zpívaných v neděli, úterý, středu a pátek Velkého týdne, týdne před Velikonocemi. O Květné neděli před bohoslužbou vychází průvod z katedrály ke kříži, vedle něj klečí Kalivoda, oděný v kožešinovou pláštěnku, almuci. Hoši přinášejí palmové ratolesti, dva jiní adorují za zpěvu antifony „Hebrejské děti vyšli vstříc Pánu, mávaly olivovými ratolestmi a volaly: Hosanna synu Davidovu!“ Dva kanovníci v zelených ornátech nesou antifonáře.

Jak to mohu popisovat tak přesně? Výplod fantazie, výmysl? Naprosto ne. Až do těchto – a ještě větších – podrobností nám umožňují sledovat průběh někdejší bohoslužby mešní knihy, misály a rituály. Ve druhém pokračování našeho seriálu jsme narazili na jejich předchůdce, sakramentáře. Jenže k sakramentáři potřeboval středověký kněz ještě další knihy: epištolář a evangelistář ke čtení perikop, úryvků z bible. Obě knihy byly brzy slučovány v lektionář, ale ani ten nestačil, nutný byl žaltář, neboť bez zpěvu žalmů, psalmodie, se bohoslužba neobešla. K nejmohutnějším knihám patřival graduál, zavírající v sobě bohatství mešních zpěvů: introitů, graduálů, traktů, sekvencí, hymnů, offertorií, communií...

Jaký div, že se i zde projevovala snaha o zjednodušení, jakési „vše v jednom“. Právě tak vznikl misál, soustředěním potřebných textů do jediné knihy, kde by kněz našel ke každodenní bohosluž-

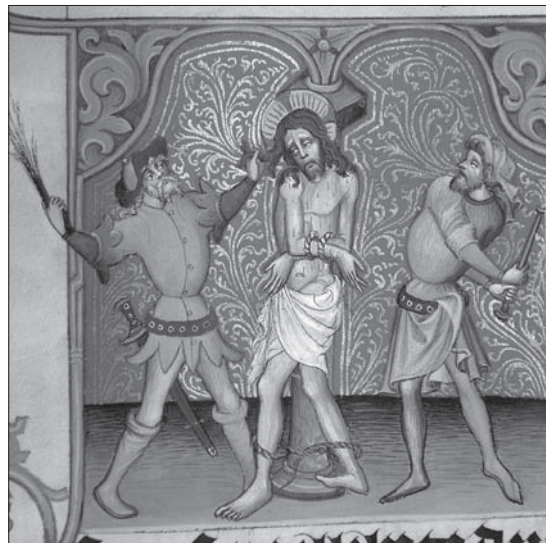
Scéna uctívání kříže před olomouckou katedrálou, v jejím vchodu vidíme biskupa Stanislava Thurza. V pozadí uprostřed kapitulní děkanství a vpravo biskupský palác (CO.89, f. 1r).

Vjezd Krista do Jeruzaléma o Květné neděli (CO.89, f. 1r)

bě vše potřebné: modlitby, liturgická čtení i texty zpívaných částí mše. Nápěv zvládal buďto zpaměti, anebo mu pomohli kantoři, zpívající podle graduálu. Nicméně známe i dokonalé misály, bohatě notované, jimž se také říkalo plenáře, z latinského „plenus“, tj. úplný. Majitel plenáře se obešel i bez graduálu.

Moderního člověka, usilujícího o co největší jednoduchost a přísnou logickou jednotu, varují předem – středověk o strážlivou jednoduchost a důslednost v současném smyslu opravdu neusiloval. Církevní liturgický rok se rozpadal do dvou souběžných okruhů: svátků stálých, které připadají v každém roce na stejné datum, a svátků pohyblivých, které své místo v roce mění. Příkladem stálého svátku jsou Vánoce, narození Páně se sla-

Bičování Krista v iniciále T(e igitur) se odehrálo v dopoledne Velkého pátku. Ztvárnění obou biřců je výrazně dynamické (CO.1, f. 133r).

vil o odedávna 25. prosince a nikdy jinak. Mezi pohyblivými stojí na prvním místě jednoznačně Velikonoce, datum velikonoční neděle se pohybuje v rozmezí od 22. března do 25. dubna. To je rozdíl příliš velký na to, aby se podařilo zařadit mešní texty pohyblivých svátků mezi texty svátků stálých, pořadí by se měnilo každým rokem a někdy dosti výrazně. Dnes bychom si pomohli abecedním pořadím a důkladným rejstříkem, středověkým liturgům však přišlo jednodušší sestavit dva nepřilíživě důsledně oddělené mešní cykly.

Nejprve misál uvádí okruh svátků převážně pohyblivých (proprium de tempore): jeho osu tvoří všechny neděle v roce, významnější všední dny, zpravidla středy a pátky, a k tomu i svátky

časově navazující na datum Velikonoc, kupříkladu nanebevzetí Krista a seslání Ducha svatého.

Navazující okruh svátků stálých (*proprium sanctorum*) se skládá ze svátků jednotlivých světců, v olomouckém prostředí rok zahajoval předvečerem sv. Ondřeje (29. 11.) a končil svátkem sv. Kateřiny (25. 11.) Zdají se vám být data neobvyklá a jako hraniční málo vhodná? Církevní rok totiž nezačíná pevným datem a už vůbec ne 1. lednem, nýbrž první nedělí adventní, slavenou někdy mezi 27. listopadem a 3. prosincem.

Aby při množství svátků nenabyl misál přílišného objemu, byla řada textů společná pro stejné typy světců, pro apoštoly, mučedníky, vyznavače a ženy, vždy s několika variacemi. V *propriu* se pak jednoduše odkazovalo na soubor takových společných, komunních mší.

Řada mší byla sloužena na jistý úmysl: za mír, za uzdravení v nemoci, za ochranu před nepřáteli, za slunečné či naopak deštivé počasí, za živé či zemřelé... Jejich texty tvořily také svébytný oddíl mší záslibných, votivních.

Aby byla orientace v knize ještě složitější, bývá doprostřed temporálního *propria* vložen mešní řád a mešní kánon, texty společné pro každou bohoslužbu, mezi něž se k jednotlivým dnům vkládají části proměnlivé, například úryvky z bible – takřka na každý den připadaly úryvky odlišné. Počátek kánonu je zpravidla ozdoben celostránkovým obrazem ukřižování.

Možná si někdo povšiml, že jsem o čtyři odstavce výše mluvil o „olomouckém prostředí“. Nikoli nadarmo, misály totiž nebyly jednotné ani v rámci jedné diecéze. Stav, kdy měla bezmála každá farnost vlastní ritus, už nebyl na sklonku středověku považován za ideální. Na Moravě byly v porovnání

s Čechami rozdíly mnohem patrnější. To zarazilo i Jana ze Středy (cca 1310 – 1380), známého raně humanistického vzdělance, literáta, překladatele, milovníka krásných knih – nepřehlédnutelná je skupina nádherně zdobených rukopisů v čele se slavným viatikem, cestovním breviářem – a nakonec dlouholetého kancléře Karla IV., jenž si teprve po svém propuštění z císařských služeb roku 1374 pořádně povšiml, že je už deset let olomouckým biskupem.

Rozhodl se se stoletým zpožděním sehrát úlohu pražského děkana Víta († 1271) a biskupa Tobíáše z Bechyně († 1296) a sjednotit mešní obřad v diecézi, kde se zčásti používal obřad pražský, zčásti pak nejrůznější varianty obřadů místních. Předchůdců v Olomouci nebylo, anebo nejsou známi – jen kapitulní děkan Balduin († 1203), rodilý Říman, zaváděl v katedrále jednotné zpěvníky, snad že ho rozmanitost nápěvů tahala za uši. Středa pobídl v liturgii zběhlé olomoucké kanovníky a ti sestavili „podle starého zvyku“ pomůcku zvanou rubrika (CO.15), dnes bychom řekli direktář, v níž stanovili jednak průběh kněžské denní modlitby, modlitby breviáře (f. 2r – 52v), jednak průběh bohoslužebných obřadů (f. 53v – 93r). Biskup Středa ji schválil 7. ledna. Odsud se dozvíme, kdy se má kdo co modlit, jaké texty se budou ten který den číst a zpívat, kdo má kde stát, co tam má dělat a jak má být přítom oblečen, kam se má ubírat procesí...

Tímto vzorem se od té doby měly řídit všechny misály v celé diecézi, každá farnost si měla do šesti měsíců opatřit jeho opis pod pokutou hřivny stříbra, pokutou nevelkou, ale přesto citelnou. Pochopitelně tomu tak nebylo hned, úplné sjednocení diecezních obřadů umožnil na samém

Zmrtvýchvstání Páně o velikonoční neděli, typický motiv pro iniciálu R(esurrexi) (CO.1, f. 104va).

sklonku 15. století teprve knihtisk. Jednotný misál pro celou církev (ale i tu s výjimkami pro staré mnišské řády a některé místní odchylky) pak byl zaveden až roku 1570.

Jedním z oněch vzorných rukopisů je CO.1. Je to nejvyšší kodex celé knihovny, měří 38 × 55 cm. Četné zmínky o kanovnících, biskupovi a o olomouckých kostelích nedovolují pochybnost o tom, že sloužil přímo ve svatováclavské katedrále. Má plně obsazené kalendárium (f. 1r – 6v), na každý den je uveden nejméně jeden svátek. Proprium de tempore s mešním kánónem (f. 8ra – 171vb) se řídí předepsanou rubrikou dosti důsledně. Sledujeme například zastavení u kaple sv. Anny na Popeleční středu (f. 37va); procesí o Květné, velikonoční a svatodušní neděli ke kostelu

sv. Petra, stávajícímu kdysi v místech filosofické fakulty (f. 76ra, 104rb); na Hromnice a o neděli Provodní ke kapli sv. Maří Magdaleny kdesi poblíž katedrály (f. 112rb, 178vb) a na posvícení (30. 6.) jenom krátce kolem dómu (f. 170ra). Na svátek Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.) vodili kanovníci procesí k mariánskému kostelu na dnešní náměstí Republiky, kde nyní stojí pošta (209vb). Zato o sv. Marku (25. 4.) se chodívало až do města a jako obcerstvení se podávala vajíčka se sýrem – zda vařená, či míchaná, se nepraví (f. 185vb).

Podobně sanktorál (f. 171vb – 229ra) se od předepsané rubriky liší minimálně, navíc obsahuje jen svátek Erazima (3. 6.) a Kristovy hostitelky Marty, sestry Lazarovy (29. 7.). Je s podivem, že se Erazim, jeden z nejpoužívanějších středověkých světců, do rubriky nevešel. Chápeme, že jako patron námořníků by se na Moravě neuplatnil, ale jako ochránce rodiček byl nakonec vzýván i navzdory liturgickým předpisům.

Přirozeně nechybí oddíly mší komunních (f. 229ra – 241va) a votivních (f. 246rb – 254vb), jejichž konec je bohužel ztracen.

Podle poznámky, jež se zachovala na předešlém a po převazbě rukopisu roku 1845 byla přepsána na předsádku, věnoval kodex olomouckému kostelu kapitulní probošt Jan z Moravských Budějovic, připomínaný v rozmezí let 1425–1436. Byl to dar jistě velkolepý, rukopis kromě svých rozměrů vyniká také skvělou výzdobou, o jejíž významnou část byl bohužel už dávno, nejméně před dvěma sty lety, oloupen. Dva neznámí iluminátoři, z nichž první byl skutečný mistr, vytvořili dodnes dochovaných 19 iniciál, z nichž nejhodnotnější představují bičování Krista (f. 133r) a adoraci dítěte, narozeného Ježíše (f. 20ra).

Jezuitská cesta ke vzdělanosti

P. Miroslav Herold SI

Ohledně vzdělávání se rojí mnoho otázek, k čemu by mělo vést, jak by mělo probíhat, jaké jsou důvody jeho existence. Takto obecně nastíněný problém se řeší i dnes, přičemž nelze zapřít leckterou inspiraci z minulých dob. Jeden či více takových podnětů bych rád představil v této úvaze.

Významnou kulturní a duchovní institucí, která klade na vzdělanost mimořádný důraz, je církevní řád jezuitů – Tovaryšstvo Ježíšovo. Připomeňme si jej v souvislosti s 440. výročím založení nynější Vědecké knihovny v Olomouci. U jejího zrodu, jak známo, stáli právě jezuité se svou akademií. Nezůstávejme však jen u minulosti – i v současné době působí v Olomouci jezuitská komunita, zapojuje se do univerzitního života, pečuje o akademickou farnost u kostela Panny Marie Sněžné a v kruhu přátel a spolupracovníků vede duchovně-vzdělávací Centrum Aletti s knihovnou a nakladatelstvím Refugium Velehrad-Roma.

Čtenáře možná překvapí, že jezuitský řád původně nebyl založen jako školský. První jezuité – Ignác z Loyoly a jeho druhové – byli sice sami formováni univerzitním prostředím, avšak svému nově utvářenému řeholnímu společenství nekladli za cíl nějaké školy zakládat nebo se zvláště výrazně

zabývat vzděláváním lidí. Jejich hlavním záměrem bylo šířit slovem i příkladem svého života základní křesťanské poselství o Bohu a člověku, o možnosti jejich vzájemného vztahu. Tomuto záměru měl posloužit jakýkoliv pozitivní prostředek. Samozřejmě k takovým prostředkům klasicky patřilo kněžství se vším, co obnáší (udílení svátostí, kázání). Záhy se však ukázalo, že jednou z nesmírně důležitých cest k člověku bude nabídka vzdělání. K zájmu prvních Tovaryšů o edukaci přispěla rovněž starost o získávání nových řádových členů. Předpoklad, že mezi jezuitu budou vstupovat již lidé vystudovaní a kulturně vyspělí, se jevil jako příliš optimistický. Členskou základnu bylo třeba formovat od školních škamen.

Hovoříme-li o formaci, pak se jí v jezuitském pojetí od počátku mýlilo nikoli pouze předávání vědomostí, ale spíše celková výchova člověka, v níž se kladl zvláštní důraz na náboženskou oblast, která byla považována za nejdůležitější. Radostná křesťanská zvěst měla zcela prorůst smýšlení jedince i jeho praktický život, ať už byl členem řádu nebo křesťanem „ve světě“. Důvodem bylo hluboké přesvědčení, že člověk může dospět ke své dokonalosti a k poznání sebe sama jedině ve vztahu k Bohu, od něhož pochází a k němuž se má celou svou bytostí přivínout. Za základní princip žití byla proklamována láska, k Bohu a bližnímu.

Zatímco v Evropě takto cílené vzdělávání a výchova souzněly s hluboce zakořeněným kulturním modelem křesťanské společnosti a jejího

světonázoru, který se pod vlivem reformních snah od 15. století postupně rozrůžňoval do rozličných křesťanských konfesí (jezuité byli od počátku součástí tradiční římsko-katolické církve), v mimoevropském kontextu se při šíření Evangelia naráželo na kulturní podmínky značně odlišné. Nově objevené kultury se staly pro Evropany výzvou.

To si uvědomili také první jezuitští misionáři. Mladé Tovaryšstvo se totiž v odhodlané touze přinést Evangelium každému člověku nezaleklo ani před nekonečnými obzory dalších světadílů a ostrovních říší. Vyvinulo se tak nesmírně rozsáhlé misijní dílo řádu, jehož průkopníkem byl jeden z nejproslulejších Ignácových druhů, František Xaverský, prototyp jezuity-misionáře. František již při svých prvních zkušenostech na misijní výpravě v Indii poznal, že má-li předávat poselství Evangelia, musí své posluchače k jeho přijetí také vhodně připravit. Spolu s poselstvím víry přinášel i poselství kultury, která tuto víru vyjadřovala lidsky zachytitelným způsobem, myšlenkovými pojmy, řečí, uměním, gesty a liturgickými úkony. Nebylo možné, aby apoštol Krista nebyl v jisté míře i apoštolem své domácí kultury, měl-li dojem, že národy, s nimiž se na svých cestách setkává, jsou na kulturní úrovni nižší, ba že jsou značně kulturně zanedbány. Skutečně, první léta Xaverových misíí v Asii svědčí nejen o nesčíslných křtech domorodců, ale i o jejich vzdělávání, vyučování, vychovávání, a to v evropském pojetí. Xaver nepohrdal kulturou, do které vstoupil, naopak, snažil se naučit její „řeči“ – a to i doslova, tedy naučit se jazyku domorodců. Zároveň však mluvil vlastním „jazykem“, čímž do značné míry implantoval evropské kulturní dědictví v mimoevropský kontext, byť nenásilnou cestou. Ignác z Loyoly

později vyjádří základní misionářský postup jezuitů slovem „přizpůsobení“ (accomodatio).

Soustředíme se však na vzdělání. I v misiích bylo prostředkem k šíření víry, prostředkem nezbytným a velmi ceněným pro celkovou formaci člověka v soukolí rozdílných kultur. Není jistě náhodné, že ke Xaverovým zásluhám se přičítá převzetí koleje v Goa a její přeměna ve špičkové vzdělávací centrum christianizované Indie (40. léta 16. století). Pokrokovost této školy lze vyvodit ze skutečnosti, že otevřela své brány domorodému obyvatelstvu, ať už šlo o adepty kněžství a řeholního života, nebo o křesťany-laiky, z nichž se měli stát katechisté, domácí šířitelé křesťanství. Xaver si laické spolupracovníky formoval všude, kam přišel, aby zajistil kontinuitu víry, která měla postupně vstoupit do praktického života nových křesťanů. K jeho nesporným přednostem patřilo, že do spolupráce zapojil i ženy.

Vzdělání mělo v misiích přinášet plody. Plody by měli přinášet však i ti, kterým poskytl vzdělání evropské univerzity. František Xaverský při pohledu na nedozírná pole nekřesťanských oblastí světa píše svým spolubratřím do Říma (15. ledna 1544, z Kočinu): „Přepadá mě – jako často – touha zahřímat na evropských univerzitách, zakřičet silným hlasem jako někdo, kdo už není při smyslech; především bych chtěl, aby to slyšeli v Paříži všichni ti, jejichž vědění je větší než jejich přání, aby ho zde zužitkovali; před shromážděnou Sorbonnou bych k nim chtěl zavolat. Jak mnoho duší sejde vaší vinou z cesty spásy, jak mnoho duší je ztraceno kvůli vaší lhostejnosti!“¹

¹ František Xaverský (1506–1552). Výběr z korespondence jezuitského misionáře Dálného Východu. Refugium Velehrad-Roma, Velehrad 2005, s. 36.

Dodnes takové burcování neztrácí na síle. Jak vysokého zúročení by mohla dospět vzdělanost v činorodé službě druhému člověku! Xaverius se k podobné výzvě uchýlil i později, když se ocitl tvář v tvář kultuře na tak vysoké úrovni, že se rozhodně před Evropou nemusela rdít zahanbením. Šlo o Japonsko, zemi pro Evropany do té doby neznámou. Františkovi jistě zajiskřily oči, když mu bylo jedním na křesťanství obráceným Japoncem řečeno, jak velice japonský lid prahne po vědění. Nejprve prý Františka zahrne otázkami a když zjistí, že to, co hlásá, je rozumné, a dokonce že podle toho žije, pak že bez obav a rád takovou nauku přijme.

V dopise z Kagošimy (z 5. listopadu 1549, určen jezuitům v Goa) neúnavný misionář vyjmenovává řadu japonských univerzit a škol. Japonsku chybí křesťanské poselství, ale na vzdělanostním poli může najít s Evropou společnou řeč. František ve svých plánech opět mobilizuje nejlepší duchovní síly Evropy: „Jakmile zjistíme, jaké předpoklady jsou skutečně dány v této zemi pro misijní dílo, bez meškání napíšeme nejproslulejším univerzitám křesťanstva; učiníme tak, abychom dostali povinnosti našeho svědomí a vyburcovali svědomí ostatních: poněvadž křesťanské univerzity by měly být s to svými – skrze ctnosti vyzbrojenými – silami přinést spásu hroznému zlu nevěry tím, že přivedou pohany k poznání jejich Stvořitele, Vykupitele a Posvětitel. Proto jim budeme psát, ve vsí účtět, jako svým otcům a učitelům v důvěře, že na nás budou pohlížet jako na své syny; a budeme k nim mluvit o plodech, kterých je možno jejich prací a jejich úsilím dosáhnout. Pokud sem sami nemohou přijít, tak ať vyzvou jiné, kteří jsou ochotni pro slávu Boží a spásu duší mít větší účast

na útěše a vnitřní radosti, než jaké mohou snad požívat ve vlasti.“²

Ještě větší očekávání zakoušel Xaverius vzhledem k Číně, k níž samo Japonsko vzhlíželo jako k učitelce. Smrt mu překazila záměr dorazit k čínským břehům, následné jezuitské generace však naplnily jeho sen. Misionáři z Tovaryšstva pronikli až na císařský dvůr a svým vzděláním, otevřeností k čínské kultuře, tolerancí si získali srdce císaře a nejvyšší šlechty, i bylo jim dovoleno působit v této Říši středu. Jejich přizpůsobivost šla až tak daleko, že přejali užívání tradičních čínských oděvů, akceptovali tzv. čínské rity (úcta k předkům, vzdávání poct Konfuciovi) atd. Stojí za zmínku, že v čínské misii nechyběli významní čeští jezuité – Karel Slavíček, Florián Bahr.

Bohužel římsko-katolická církev neprojevila dosti pochopení pro rysující se spolupráci s mimoevropskými kulturami, které by přitom mohly obohatit Evropu samu, a začala se bránit této otevřenosti ve strachu, že by Evagelium bylo ukráceno na své síle a přesvědčivosti. Podíleli se na tom i sami jezuité. Celosvětově rozšířený řád, v němž se vzdělávání stalo doménou, podléhal rigiditě myšlení i vyjadřování v rámci evropské kultury, začal stavět blokády sám sobě a v některých oborech své činnosti (včetně vědecké) i zastávat. Jezuité vzdělávali nesmírné množství lidí, vzdělávali je zajisté kvalitně, avšak v některých aspektech přestali přispívat k rozvoji svobodného myšlení a růstu jedince. Řád byl v r. 1773 zrušen sice hlavně z politických důvodů, přesto nelze popřít, že k tak razantnímu kroku přispívaly i oba-

² František Xaverský (1506–1552). Výběr z korespondence jezuitského misionáře Dálného Východu. Refugium Velehrad-Roma, Velehrad 2005, s. 131.

vy z jeho „všemocnosti“ v oblasti školství (v roce zrušení měl 845 vzdělávacích center v celé Evropě, v Americe, Indii, Rusku a na dálném Východě; z toho bylo více než 200 univerzit a seminářů, kolejí pak kolem 600).

Až rozsáhlý duchovní vývoj Evropy v následujících staletích, během něhož došlo mj. k obnovení Tovaryšstva (1814), přivedl církev k přehodnocení řady stanovisek a otázek spojených se změnami antropologických náhledů, s oprávněnou autonomií věd a s bohatstvím kultur i jiných náboženství. Je charakteristické, že k této obrodě, nacházející svůj doposud plně nedocenený výraz na II. Vatikánském koncilu, přispěla opět řada jezuitských myslitelů. Od šíření a implantování evropské kultury po světě, tolik uplatňovaného při evangelizaci, došlo k posunu k inkulturaci (vyjádření Evangelia řečí jednotlivých kultur) a k interkulturaci (vzájemně obohacující rozhovor kultur nad tajemstvím víry). Zároveň na poli vzdělávání se jezuitské školství, navzdory krizovým obdobím, snažilo a snaží udržovat krok s obecným vývojem lidského poznání. Na podstatě přístupu Tovaryšstva k člověku se však nic nemění. Vzdělání rád nadále chápe jako výtečný prostředek k vyvrácení lidství, které bude teprve tehdy hodné svého jména a pochopí své postavení v universu, když bude zakořeněno v Bohu. Toto svědectví jezuité touží předávat onomu zástupu více než milionu a půl studentů, kteří dodnes každým rokem usedají v aulách jejich škol.

To je tedy krátký náčrt jedné z cest, jak lze chápat vzdělání. Zamysleme se na závěr nad tím, jak může několikasetletá zkušenost jezuitského řádu se vzdělaností inspirovat současného člověka, kte-

lý pracuje s duševními statky. Proč nevzít v úvahu např. práci knihovníka, jenž umožňuje čtenářům čerpat z bohatého dědictví lidského poznání, tedy uvádí do pohybu to, co bývá považováno za největší bohatství a moc současné doby – informace. Vlastně tím napomáhá vzdělávání, a tedy i zde platí, že je-li vzdělanost prostředkem, pak si žádá nějaký základ, nějakou vůdčí ideu: K čemu cílí práce knihoven?

Knihovny univerzálního typu, mezi jaké bezesporu patří i Vědecká knihovna v Olomouci, mohou být významnými pomocníky na cestě člověka ke zušlechtěnému lidství, obohacenému širokou škálou kultur, pohledů, inspirací. Práce knihovníků je určitě tehdy nejcennější, jsou-li informace čtenářům nabízeny a zprostředkovávány způsobem, který čtenáře zaujme, povzbudí jeho touhu po vědění, vzdělání, hlubším pochopení. Pokud ho toto vědění inspiruje k přijetí hodnot, které vnesou vyšší kvalitu do jeho života a stanou se plodnými, nic víc si nelze přát. Můžeme si v této souvislosti ještě jednou připomenout svatého Františka Xaverského a jeho apelování na vzdělance: nenechávejte si poklady svého vzdělání pro sebe!

Objev unikátu ve fondech VKOL

Jiří Glonek

Nestává se v dnešní době příliš často, aby došlo k tak významnému objevu, který se podařil pracovníkům historických fondů Vědecké knihovny v Olomouci. Začátkem května si při stěhování starého trezoru a následné očištění všimli zajímavého rukopisu, který, ač unikát, dosud ležel zcela nepovšimnut v přítmi depozitáře. K jeho zvuvoobjevení, jak už to tak bývá, přispěla běžná rutina v podobě čištění a nového systematického pořádání trezorového fondu.

Již při prvním vizuálním kontaktu bylo nadmíru jasné, že se na světlo světa po dlouhém spánku dostalo něco neobyčejného. Logicky následovalo zjišťování základních informací o díle prostřednictvím našeho katalogu. Jaké ovšem bylo překvapení, když z databáze vyskočilo pouze nezbytné číslo signatury a dál jen prakticky nic neříkající názvoslovný latinský údaj „Cartae geographicae“. Nechtělo se věřit, že by zrovna toto, ve vnitrozemském českém prostředí netradiční, skvostné umělecké dílo ušlo pozornosti a hlavně patřičnému zájmu. Snad je na vině jeho nenápadný vzhled, kdo ví? Nicméně ani evidenční seznam rukopisů nepřinesl do případu nic nového.

Nezbylo tudíž než se pustit do pátrání. Po zběžném průzkumu bylo zřejmé, že se jedná o tzv. portolánový (námořní) atlas „Středomo-

ří a Atlantiku“ z roku 1563 (rozměry 31 × 21,5 cm), což konkrétně dokládají krátké údaje v kataláňštině umístěné při „titulní“ růžici (v atlase je zakreslena i část amerického pobřeží nebo bájné ostrovy a země v Atlantiku). Všechny sedm oboustranných listů atlasu, včetně jednoho „titulního“ listu s růžicí, je ručně kolorováno a velkoryse zlaceno, přičemž až obdivuhodně působí svěžest barev, starých několik staletí.

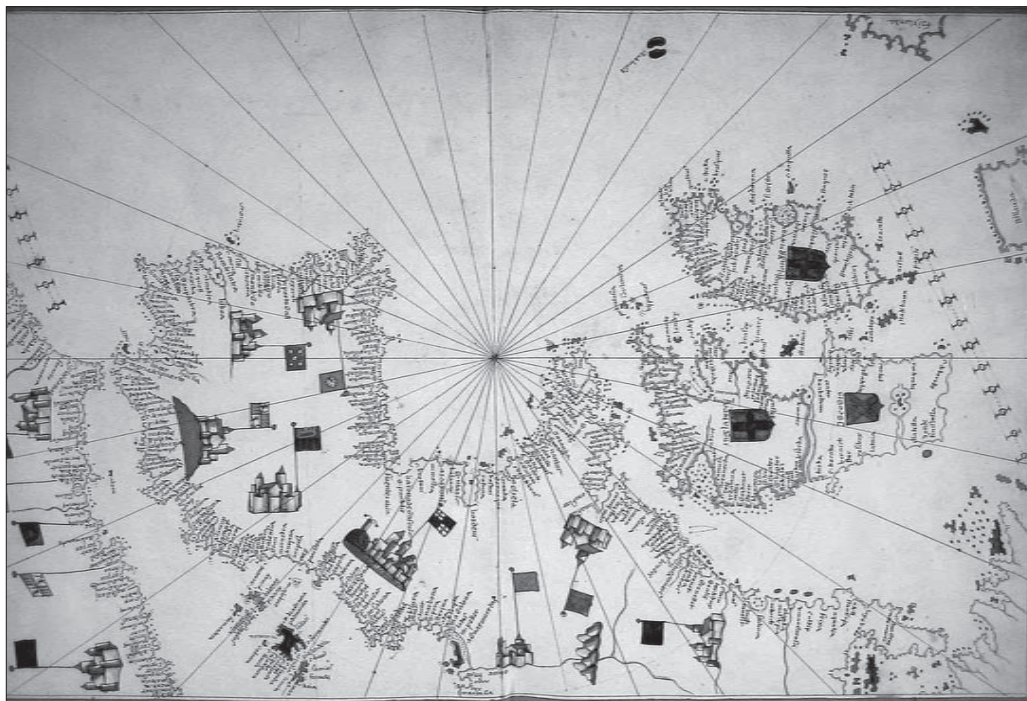
Přes všechny snahy i určité rýsuující se náznaky zůstávalo záhadou autorství díla, ale i další informace. Ty mohl poodhalit jen fundovaný specialista, který ovšem v ČR chybí. Díky doporučení doc. Drápely z Brna se nakonec podařilo úspěšně kontaktovat Dr. Ivana Kupčíka z univerzity v Mnichově, který se specializuje právě na zmíněné portolány.

Jmenovaný odborník, který neskrýval své nadšení z objevu, označil za autora tohoto unikátu člena katalánské kartografické dynastie, výrobce portolánových map 15. a 16. století, Jaume Olivese, přičemž zdůraznil, že se od tohoto autora v celém světě průkazně dochovaly pouze čtyři portolánové atlasy, jež jsou dnes v držení vyhlášených světových institucí (jednotlivé exempláře přechovává Bibliothèque Municipale de Valenciennes, Museo Marítim Barcelona, Brooklyn Museum New York a poslední exemplář se nachází v prestižní Univer-

sity Library of Princeton). Dosud nejasná je role další osoby, jistého Nicolò de Curffo (Mikuláše z Korfu), který se podle krátkých „bibliografických“ údajů na vyhotovení atlasu podílel. Snad jde o řeckého koautora.

Vědecká knihovna v Olomouci se tedy v oblasti portolánů takřka přes noc vyhoupla do vybrané společnosti, čímž ovšem jen potvrdila bohatost spravovaných historických fondů, jimž se stále nevěnuje dostatečná materiální podpora, hodná významu a kvantity opatrovaného kulturního dědic-

tví. Můžeme jen doufat, že se na tento mimořádný nález, který nemá v ČR obdoby a je vpravdě výjimečný i v celosvětovém měřítku, podaří shromáždit potřebné finance k tomu, aby mohla být vydána nejen jeho faksimile, ale i odborný komentář, což se přímo nabízí i v případě dalších dvou portolánových map, tentokrát z roku 1624, jejichž tvůrcem je další člen rodinného klanu Joan (Johann) Oliva. Vše by přispělo nejen k důležité ochraně originálu, ale sekundárně i k propagaci našeho kulturního dědictví v rámci ČR i zahraničí.

Mapa z portolánového atlasu

Neobvyklý kartografický exemplář z mapové sbírky VKOL – tzv. mapa Schlaraffenlandu

Jiří Glonek

Poněkud podivný německý výraz Schlaraffenland, používaný v německých pohádkách a báchorkách jako synonymum pro fiktivní zemi, má v německém jazykovém území bohatou a především zajímavou genezi.

Původ zmíněného slova je třeba hledat ve středověku, a sice ve středohornoněmeckém spojení *sluraff*, což můžeme ekvivalentně přeložit českým *lenoch – povaleč – pecivál*. *Schlaraffenland* by se dal tedy volně přeložit jako *země lenochů* (Srovnej *Lenoráj* z českých pohádek – pozn. red.).

A právě s tímto neobvyklým slovem se pojí příběh jedné mapy, která je vyhledávanou kuriózou světového aukčního trhu, a jejíž cena se běžně pohybuje v řádu přibližně jednoho tisíce liber (v závislosti na vydání).

Různá vydání mapy, jejíž jeden exemplář vlastní i Vědecká knihovna v Olomouci není zajímavá pouze zcela netradičním obsahem, ale v neposlední řadě i vývojovou cestou, která ve výsledku vedla k jejímu vzniku.

Tak jako původní „originál“ z konce 17. století i pozdější kopie v podstatě s mírnými odlišnostmi zobrazují imaginární satirickou zemi, která je ve své podstatě komickým či spíše ironickým

obrazem lidských pošetilostí – zhýralosti, opilství a vůbec všech známých neřestí a požitků – zasazených do smyšlené geografické konstrukce utopické země mléka a strdí – Schlaraffenlandu.

Narozdíl od evropského kontinentu je Schlaraffenland rozparcelován na přibližně 17 zemí v pevninské části (mimo další ostrovní země), jejichž jména i dnes vyloudí na tváři úsměv. Můžeme se zde setkat například s Královstvím marnotratnosti (*Prodigalia Regnum*), Zemí mamonu (*Mammonia*), Říší velkého žaludku (*Magni Stomachi Imperium*), Zemí lenosti (*Pigritarum Regio*), s Královstvím her (*Lusoria Regnum*), Republikou chtíče-neřesti (*Respublica Venerea*), s Královstvím zpupnosti (*Superbia Regnum*), Královstvím hlupáků (*Stultorum Regnum*), Královstvím nenasytnosti-hýření (*Lurconia Regnum*), Zemí hádek (*Litigonia*), Královstvím pití (*Bibonia Regnum*), Královstvím nadávek (*Iuronia Regnum*), Zemí stárí (*Senectae Regio*) nebo s Královstvím mládí (*Iuventae Regnum*) atd.

Sarkastickým názvům je poplatná vlastně celá legenda mapy včetně ostrovů, pohoří, řek (*Der Wein* či *der Bier*) nebo měst. Takže kupříkladu jakási hlavní vnitrozemská vodní plocha je pojme-

nována jako Moře chtíce (*Venerae Meer*), kdežto ostrovy v okolí jsou vtipně ztotožněny se jmény jako Kouřící země (*Schmaucherland*), Země Šňupání (*Schnupferland*), Ostrovy Černokněžnictví (*Insulae Negromanticae*) nebo Ostrovy příživníků (*Schmarotz Insula*) v tzv. Moři děvek (fuchtlí, cour- *Luder Meer*) a ožralů (opilců – *Mare Ebrum*).

Sžiravá kritika společnosti, v níž chybí zbožnost a lidství, je ještě více patrná při pohledu na „osvícené“ město Nového Jeruzaléma, které leží v krajině s názvem Nepoznaná svatá země (*Terra Sancta Incognita* – viz nahoře uprostřed).

Naopak protipólem je ve spodní části umístěná země *Tartari Regnum* neboli také *Das Hollische Reich* čili Tartar – Pekelná říše, která má symbolizovat pověstný „konec Země“ a samotné Peklo, kam směřují všichni obyvatelé Schlaraffenlandu, pokud nejsou schopni napravit svůj hříšný život.

Jaká cesta vůbec vedla k vytvoření tak kuriózního díla?

Odborníci poukazují zejména na spojitost s německým císařským generálem Johannem Andreasem Schnebelinem († 1706) a jeho satirickou zprávou o nově objevené zemi „Chvastonii“ (*Erklärung der Wunder=seltzamen Land = Charten Utopiae, so da ist/ das neu = entdeckte Schlaraffenland/ Worinnen All und jede Laster der schalckhafftigen Welt/ als besondere Königreiche/ Herrschaften und Gebiete/ mit vielen läppischen Städten/ Festungen/ Flecken und Dorffern/ Flüssen/ Bergen/ Seen/ Insuln/ Meer und Meer...*), která spatřila světlo světa v Norimberku roku 1694.

Ovšem i samotný Schnebelin se nechal při své vizi ovlivnit jinými díly, jejichž kořeny můžeme sledovat až do dob antiky. S podobnou idejí, blížící

se podstatě Schlaraffenlandu, přišel již v 5. století př. n. l. řecký básník Pherakratés. Nicméně asi nejznámější literární popis Schlaraffenlandu se objevil na přelomu 15. a 16. století. Zatímco Sebastian Brantsauf použil tuto ironizující ideu ve vztahu k parodii Ráje (1494), tak jen o něco později plně rozvinul tento motiv známý satirický básník německé reformace Hans Sachs (1494–1576), který navíc pravděpodobně poprvé v jedné básni použil slovní spojení *Schlaweraffen Landt – Schlauraffenlandt* („*Eine Gegend heisst Schlaraffenland, den faulen Leuten wohlbekannt; die liegt drei Meilen hinter Weihnachten. Ein Mensch, der dahinein will trachten, muß sich des großen Dings vermessen und durch einen Berg von Hirsebrei essen; der ist wohl dreier Meilen dick; alsdann ist er im Augenblick im selbigen Schlaraffenland*“).

Jak se zdá, vycházel Schnebelin při tvorbě své geografické satiry velkou měrou i z díla anglického biskupa Josepha Halla a jeho knihy s názvem: *Mundus alter et idem* ..., která vyšla v Londýně roku 1605. Jen o osm let později vyšla její německá mutace, s velkou pravděpodobností použitá Schnebelinem jako jakýsi mustro pro jeho knihu. Hallovi (i Schnebelinovi) šlo o pokárání morálních a sociálních zásad tehdejší společnosti prostřednictvím cestopisné fikce. Hallovo dílo se ostatně vyskytuje rovněž ve fondu VKOL (latinské vydání z roku 1607, přičemž další exemplář z roku 1643 je doplněn i o několik map). Nicméně Schnebelinovi patří nepopíratelný primát ve sloučení všech uvedených předloh ve zcela hmatatelnou vizi a navíc použití výrazu Schlaraffenland pro fantaskní krajinu, která se před námi otevírá při pohledu na zhotovenou mapu, jejíž autorství bylo dlouho nedořešenou záhadou.

Magni Stomachi Imperium (Imperium Velkého Žaludku)

Nedávné pátrání Franze Reitingera po původu tohoto souboru fantaskních map a jejich pramenů vrhlo významné nové světlo na četné literární a kartografické spojitosti mezi významnými barokními kartografy Pieterem Schenckem, Johannem Baptistou Homannem a právě Johannem Andreasem Schnebelinem v posledních letech 17. století.

Je totiž velice pravděpodobné, že Schnebelin založil svou zprávu na této mapě, kterou – podle toho jak detailně popsal rozličné části nově objevené země – měl před sebou! To naznačuje, že mapa, jinak obvykle kladená do druhé desetiny 18. století, byla v tisku již v roce 1694. Mapa samotná postrádá jakékoli označení autora. Ovšem Reitingerův výzkum odhalil, že mapa ve skutečnosti s největší pravděpodobností pochází ze

slavné Homannovy tiskárny v Norimberku, což jen zapadá do kontextu tvorby této soudobé osobnosti, která si již za svého života vydobyla pozici nejslavnějšího kartografa „Němceka“ díky zaváděným novotám, velké kvantitě i kvalitě své produkce i získanému čestnému titulu „geograf svatého císařského veličenstva“.

Právě z dílny tzv. Homannových dědiců pochází diskutovaný exemplář mapy Schlaraffenlandu (celý název z kartuše zní: *Accurata Utopiae Tabula. Das ist Der Neu-entdeckten Schalck-Welt, oder des so offibenannten, und doch nie erkannten Schlaraffenlandes. Neu erfundene lächerliche Land-tabelle. Worinnen alle und jede*

Laster in besondere Konigreiche, Provintzen und Herrschafften ab getheilet. Beyneben auch die nächst angränzende Länder Der Frommen: des zeitlichen Auff- und Untergangs auch ewigen Verderbens Regionen samt einer Erklaerung anmuthig und nutzlich vorgestellt werden durch Author anonymus), kterou můžeme časově zařadit asi do 2. třetiny 18. století., a která je unikátní součástí sekundárně sestaveného atlasu (s výrazně encyklopedickými prvky – sig. III 640.179).

Není bez zajímavosti, že satirický motiv tzv. Schlaraffenlandu v různých podobách a staletích uchopila celá řada dalších osobností. Jen namátkou jmenujme proslulé duo bratří Grimmů nebo holandského malířského mistra Pietera Bruegela staršího († 1569), který mimo jiné namaloval originálně provedenou moralistickou alegorii s názvem *V zemi peciválů*.

Letní výstavy v Muzeu moderního umění Olomouc

Hana Bartošová

Rock Love Flash Down... a papež kouřil trávu
Rocková hudba a alternativní vizuální kultura
60. let (22. 6. – 10. 9. 2006)

„Jestliže si na šedesátá léta pamatuješ, nebyl jsi doopravdy u toho.“

(Paul Kantner, Jefferson Airplane)

Tento citát, stejně jako název výstavního projektu *„Papež kouřil trávu – The Pope Smoked Dope“*, který parafrázuje písničku Davida Peela, vypovídá o zaměření výstavy. Je jím fenomén rockové hudební scény šedesátých let a její vliv na grafický design.

Výstava je samozřejmě v první řadě o hudbě, vystaveno je více než 300 obalů gramofonových desek. Mnohé z nich jsou notoricky známé, jiné se v našich krajích dosud neobjevily. Další výraznou vizuální složkou výstavy jsou plakáty, zejména pak psychedelické výtvořky ze San Franciska, plakáty ze rockových skupin „Západu“ i z bývalého Československa.

Atmosféru doby zachycují časopisy, dokládající vliv mladé, nezávislé generace, která věřila, že svým přístupem získá šanci změnit společenskou a do jisté míry i politickou realitu. Nevědomky tak zároveň vytvářela novou kapitolu v dějinách designu. Zastoupeny jsou zde nejznámější hudeb-

ní magazíny, které v šedesátých letech vycházely: zahraniční *New Musical Express*, *Melody Maker*, *Rolling Stone* i české *Pop Music Express*, *Melodie* a *Klub Olympik*. Návštěvník výstavy má možnost přečíst si autentické, lehce zažloutlé časopisecké stránky zachycující zlomové události ve vývoji společnosti (válka ve Vietnamu, první lety do vesmíru, rok 1968...) vyjmuté z amerického Oraclu, německého Twenu či našeho Mladého světa.

Výstavě sice opticky i množstvím exponátů dominují gramofonové desky a plakáty zahraničních rockových skupin, mnohé návštěvníky však skutečně zelektrizuje, když objeví poněkud skromněji působící zastupitele naší domácí scény. Z alba *Zelená pošta* (1972) je i píseň *Smutná ranná električka*, v níž legenda slovenské hudby Marián Varga vynikajícím způsobem zhudebnil báseň Miroslava Válka:

Smutná ranná električka

Smutná ranná električka
a ja v nej a ja v nej,
už ma vezú
ako v rakvi sklenenej.

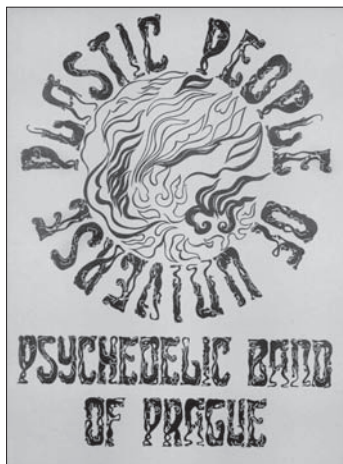
Smutno zvonja pred nami
a za nami smutno zvonja
smutné zvonce v smutnom dni,
smutný sprievod pohrebný.

Vždy keď idem takto k tebe,
vždy keď idem takto k vám,
plačem ako na pohrebe.
Ľúto mi je vlastnej smrti.
Vždy sa niečo vo mne zruťi,
vždycky niečo pochovám.

Celé mesto je dnes smutné.
Smutné parky, smutná pláž.
A ja smútim preukrutne:

Chodím k tebe, keď ma voláš,
chodím, aj keď nevoláš.

Výstava zahrnuje na 800 exponátů z celého světa. Její autor Zdenek Primus přiznává, že tento výběr není dokonalý a vychází z jeho osobních preferencí, což je pochopitelné - výstava tohoto typu by bez osobního zaujetí a nadšení pro věc ani

nemohla vzniknout.
Doprovodný katalog k výstavě připomíná tiskoviny šedesátých let, především papírem typickým pro dobové časopisy. Katalog, který vydalo nakladatelství KANT v roce 2005, má 110 stran, obsahuje

130 barevných reprodukcí, je zabalen do dvoustranného plakátu a jeho cena je velmi příznivá (95,- Kč v pokladně Muzea umění Olomouc).
Po premiéře v Galerii hlavního města Prahy, uvedení v Moravské galerii v Brně a v Muzeu umění v Olomouci bude výstava reprízována ještě v Pardubicích a v Jihlavě.

Já su stěhovavý pták: Natálie Maslikova-Schmidtová (1895–1981) (29. 6. – 17. 9. 2006)

Malířka Natálie Maslikova-Schmidtová je jednou z nejvýraznějších postav v oblasti neprofesionálního, tzv. naivního umění. Přestože se tato zajímavá žena nikdy nenaučila číst a psát a malovat začala až ve svých padesáti letech, svou tvorbou vzbudila ohlas i zájem sběratelů již na svých prvních výstavách v Praze a v Paříži v roce 1946. Od té doby byly práce Natálie Schmidtové představeny na desítkách výstav naivního umění po celém světě.

„Mám ráda veselé barvy a moje obrázky musí být veselé, protože i já jsem pořád veselá“ říká Natálie Schmidtová v roce 1979, což se zdá téměř neuvěřitelné, když si uvědomíme, jak těžký život už měla za sebou. Natálie Maslikova se narodila v Tambovské gubernii ve vesničce Dobříňka, odkud ale její rodina společně se skupinou dalších vesničanů odešla na Sibiř s cílem zabrat pro sebe kus půdy. Sibiř a její nedotčená příroda byla pro malou Natálii zdrojem mnoha úchvatných i dramatických zážitků. Děsivé vzpomínky pronásledovaly Natálii po celý život při pomyšlení na bouři, při které se těžce prochládl její otec, neboť svým kabátem přikryl děti. S otcem umírajícím na zápal plic zůstala zcela osamocena v chalupě, zatímco její rodina se vydala do kostelíka ve vzdálené vesnici, aby se tam modlila za jeho uzdravení. Vdova Maslikova nemohla se čtyřmi dětmi na Sibiři sama přežít, proto se přestěhovali zpět do Prokurovky nedaleko Dobříňky. Zde Natálie sloužila coby pokojská u ředitele cukrovaru, kde pracovala i řada zajatců z c.k. rakouské armády. Jedním z nich byl i Hugo

Schmidt, který se v roce 1918 stal jejím manželem. Hugovi se stýskalo po rodné Českomoravské vysočině, a proto přesídlili do Československa. Natálii v Domanínku u Bystřice nad Pernštejnem ovšem lehký život nečekal. Hugově matce Vincencii se pravděpodobně podařilo překonat všechny skazky o zlých tchyních. Schmidtovi se posléze přesunuli do Zlína, kde prožili odtržení Sudet a útrapy 2. světové války. Nakonec se však vrátili zpět na Vysočinu, kde Natálie žila až do své smrti v roce 1981.

Ve svém díle Natálie Schmidtová idylicky ztvárňuje svůj život, prožitý převážně na venkově. Svou fantazií se malířka nechává unášet ale i do exotických krajín, především k vysněnému moři, po kterém toužila, ale nikdy se k němu nedostala.

Výstava a doprovodná publikace *Já su stěhovavý pták: Natálie Maslikova-Schmidtová (1895–1981)*, kterou koncipovala kurátorka Muzea umění Olomouc Anežka Šimková a velký znalec naivního umění Arsén Pohribný, je vůbec prvním pokusem o kompletní retrospektivu života a díla této nevšední autorky.

AFO⁴¹

Festival Academia film Olomouc je jedním z nejstarších festivalů dokumentárních filmů ve střední Evropě a láká k setkání i vzájemnému poznávání jak filmaře, tak diváky ve stále větším počtu.

41. ročník Mezinárodního filmového festivalu AFO 2006 bude tematicky zaměřen na **Osobnosti (v) dokumentu**, tj. na výrazné osobnosti před i za kamerou, a v jeho průběhu budou mít návštěvníci možnost zhlédnout produkci nových dokumentárních filmů, populárně-vědeckých a vzdělávacích pořadů vyrobených v období minulých dvou let. Tyto filmy budou bojovat jak o přízeň mezinárodní poroty, která udělí nejlepšímu filmu Velkou cenu AFO, tak o přízeň diváků. Diváky, zvláště tu mladší generaci, oslovuje festival takřka během celého roku. Oblíbená forma projekcí „AFO jede do kraje“ začíná na jaře a vrcholí v předvečer festivalu v Olomouci. V rámci tohoto projektu nabídne AFO 2006 opakování nového typu programu - promítání dokumentu je obohaceno o zážitkovou lekci. Ta studentům dává prostor vyjádřit se k některým aspektům xenofobie a problémům krize hodnot, nastoluje otázky účinnosti artprotestu, s cílem podpořit zájem studentů o řešení celospolečenských i globálních problémů.

Festival se uskuteční ve dnech **1.–5. října 2006** v Muzeu umění a v Divadle hudby, společenská setkání se opět připravují v Regionálním centru a zcela nový prostor nabídne AFO svým návštěvníkům v právě se rodícím Arcidiecézním muzeu.

Čarodějnictví a řády – protipóly kruhu

O souboru knih zařazeném do fondů VKOL

Jitka Sládková

Výjimečné schopnosti, touha po poznání, překračování hranic dosavadního poznání, rozšiřování světa soustředěným pohledem do jádra věcí, k příčinám dějů, ale i šířením poznatků a svého pohledu na svět, výboje, zločiny a tresty, trestné zločiny, zločinné tresty. Takové představy a podivná spojení se vybaví čtenáři, který bude brát do rukou jednotlivé součásti ojedinelého souboru knih, který do svých fondů zařadila Vědecká knihovna v Olomouci v červnu tohoto roku.

51 knih bylo získáno nákupem pozůstalosti významného olomouckého historika doc. Františka Spurného. Nejde tedy o knižní novinky, ale o tituly vydané převážně v 60.–90. letech 20. st., a přece tento celek otevírá nové pohledy na minulost, nové myšlenky mířící do budoucna. Odborná, popř. populárně naučná literatura a několik děl krásné literatury z různých oblastí, jejichž témata se však spojením do jednoho souboru jeví jako překvapivě blízká. Hledejte pod hesly *čarodějnické procesy, mučení, popravy, jeruzalémsí rytíři* (tj. němečtí rytíři) apod.

Čarodějnictví kontra řádový život – černá a bílá? Ano, najdeme zde tituly, popisující tyto nahony vzdálené póly tradičním způsobem: analýzy konkrétních čarodějnických procesů 16.–17. století s bohatým poznámkovým aparátem a textovými i obrazovými ukázkami ze starých tisků, popisy struktury církevních řádů v Evropě. Je zde zastoupena i německá beletrie zpracovávající toto téma, a to v žánru románu (nacházíme

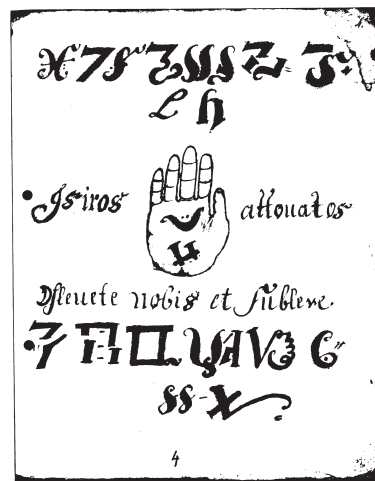

tu přímo německou obdobu českého Kládiva na čarodějnice – totéž prostředí, ba i hlavní postava), ale i např. program méně obvyklé divadelní hry, jež ovšem více než jiné žánry dokládá aktuálnost tématu v době svého vzniku, tedy v první třetině 20. století. Z té doby pramení také tehdy populární psychoanalytické postupy, využitě v některých titulech. Ať už se jedná o publikace čistě vědeckého charakteru či o zpracování beletristické, dosud se pohybujeme v oblasti tradičního pojetí zmíněných témat, jež přináší nezbytné reálie, základ, na němž lze vnímat specifické kontakty s dalšími oblastmi života.

Čarodějnictví jako zločin, zločin – předmět kriminalistiky, tortura jako výslechová metoda

i trest. Potud asociace zcela běžné. Čarodějnictví jako dobové označení skutků, které bychom dnes spojili s touhou po poznání přírodních zákonů či tajů lidského těla – i to známe z běžných učebnic dějepisu, jež minulost líčí mnohdy jako primitivní stádium pozitivní cesty pokroku. Nabízejí se ale i úvahy složitější. Gynekologické zákroky – sterilizace či potraty – se spojují s hesly *lékařství, čarodějnictví, kriminalistika, tortura, poznání* – hledisko okamžiku a plynutí dějin dává jediné skutečnosti mnoho odstínů. S poznáním a vzdělaností je nejužejí spjat, ale též naprostý protipól čarodějnických rejdů – církevní řádový život. I šíření víry a vzdělanosti souvisí se zločinem, a tedy i s trestem. Jedna z knih podrobně líčí dějiny poprav a mučení s jejich sado-masochistickými prvky; přitom nejen zahrnuje tyto praktiky z hlediska lidskosti, ale poukazuje také na sebemrškačství, chápané v publikaci z počátku 20. století jako zvrácený sklon k masochismu, ale i jako očistné sebeléčení duševních chorob a úchylek, tedy prvek zvrhlých praktik coby nástroj k vymýcení zvrhlosti samé. Jinou podobu flagelantství zaznaménáme i v oblasti duchovní, v řádovém životě, v životech světců. Jen tenká hranice dělí tyto protipóly – snad protipóly kruhu. Vzpomeňme na výjimečné schopnosti čarodějnic a zázraky ze života světců. Byly to odlišné podoby lásky k bližnímu, které vedly středověkou andělíčkářku a rytíře křížové výpravy, a přece oba drželi v ruce vražednou zbraň, oba svým způsobem rozšiřovali náš svět. Kdo z nich šel cestou poznání, kdo bude upálen a kdo adorován?

Šokující jsou ale především pohledy napříč dějinami – čarodějnictví a fašismus – osudy německých rodin s čarodějnickou minulostí v období

Stránka z Čarodějné knihy

nástupu fašismu v Německu. Podrobný popis středověkých výsledků během tortury, naučená doznání a jejich zbytečná odvolání zasemrazivě připomínají komunistické praktiky z 50.let. Šíření zcela odlišných ideí mívalo v dějinách ty nejhrůznější a nejrůznější podoby, a přece tytéž praktiky či paradoxně společného nepřítele, ač ze zcela odlišných důvodů.

Tyto a další otázky klade, popisuje a řeší 51 knih z pozůstalosti doc. Spurného. Mnohé jsou psány německy a detailně popisují situaci v německy mluvících oblastech, jejich působnost má ale charakter minimálně evropský. Svým charakterem zaujmou jako jednotliviny i jako celek, osloví laiky, hledající nové pohledy na minulost a jejich spojení s otázkami nadčasovými i současnými, ale i profesionály pátrající po odkazech na pramennou základnu.

24.10. oslavíme Mezinárodní den školních knihoven a chceme Vám na stránkách našeho knihovnického časopisu postupně představit ty školní knihovny, které jsou zajímavé a jejichž činnost významně napomáhá studentům i pedagogům. První zastavení bude v Kostelci na Hané.

Městská a školní knihovna v Kostelci na Hané

Počátky kosteleckého knihovnictví spadají do doby po vydání známého Zákona o veřejných obecních knihovnách z roku 1919. Jak tenkrát vypadala kostelecká knihovna, nevím, a ani o tom nechci psát. Chci uvést pár faktů z kostelecké knihovnické současnosti. Profesionalizace zde nastala v roce 1975. Od té doby byla Městská knihovna v Kostelci na Hané součástí okresního knihovnického systému Prostějovska. Zastávala i funkci knihovny střediskové. Rok 1998 přinesl, jako všude, problematickou transformaci a plné osamostatnění. Přinesl však i velmi pozitivní skutečnost – knihovna se přestěhovala. Opuštěla malé a tmavé místnosti na rušné křižovatce a začala působit v nově postavené budově základní školy.

Plné sepětí činnosti městské knihovny a základní školy je symbiózou, kterou si lze přát. Ve velkých a světlých prostorách je vždy plno a živo, děti ji navštěvují o přestávkách a dospělí po pracovní době. V současné době má knihovna cca 17 000 svazků a řádově odebrává dvě desítky časopiseckých titulů. Internet, kopírky, besedy, knihovnické lekce, soutěže jsou věci stejně samozřejmou jako vyžadovanou. O všechno se stará knihovník pan Jaroslav Preč. Stará se rád a dobře. Pojedete-li někdy kolem Kostelce na Hané, zastavte se. Takovou knihovnu nevidíte každý den.

Miloš Kvapil

I v našem regionu Rosteme s knihou

Dne 7. června se ve Vědecké knihovně v Olomouci uskutečnil hojně navštívený seminář nejen pro pracovníky dětských oddělení veřejných knihoven s názvem Rosteme s knihou. Stejnomený projekt vznikl pod záštitou občanského sdružení Svazu českých knihkupců a nakladatelů a jeho společností Svět knihy, s.r.o a právě ředitelka Světa knihy Dana Kalinová nás s tímto projektem seznámila.

Projekt je zaměřen na podporu čtení knih a získávání kladného vztahu k literatuře zejmé-

na předškolní a školní mládeže. Cílem je rozvíjet literární a čtenářskou vyspělost a zlepšovat komunikační schopnosti a kulturní znalosti mladých lidí v České republice. S nabídkou spolupráce se Dana Kalinová logicky obrátila právě na pracovníky veřejných knihoven, kteří se propagaci četby věnují tzv. v popisu své práce. Všem knihovnám které se projektu zúčastní bude udělena záštita pod značkou „Rosteme s knihou“ a umožní jim získat větší publicitu pro své aktivity.

Knihovna Výšovice

Není tomu tak dávno, co pojem knihovna občanům Výšovic příliš mnoho neříkal. Avšak takhle skutečnost se, naštěstí pro nás, již stala minulostí. Ten, kdo bude mít zájem navštívit knihovnu v nenápadné obci nedaleko Prostějova, rozhodně neprohloupí.

Za poslední dva roky se nám v rámci rekonstrukce místního zámku podařilo vytvořit dokonalé studijní zázemí nejen pro naše občany, ale i pro ostatní zájemce. Do druhé skupiny výše zmíněných patří zejména děti ze speciální školy O.P.S. Prostějov, které mají možnost v rámci projektu handicap využívat počítačovou učebnu, nacházející se právě v naší knihovně. Ta se může v současné době pyšnit deseti novými PC s možností bezdrátového připojení na internet. Nejen mladí lidé, ale i senioři zde mají možnost přihlásit se do jednoho z mnoha kurzů, které vás provedou základy práce na PC. Byli jsme mile překvapeni, kolik starších lidí má zájem jít s dobou a naučit se veškeré dovednosti, zejména pak práci s internetem, jehož využívání je v současné době nezbytné i pro seniory. Kromě těchto kurzů mají naši čtenáři možnost využívat jeden ze dvou PC, určených výhradně pro návštěvníky knihovny. Zcela zdarma se zde kdykoliv v otevírací době mohou zájemci připojit na internet nebo využívat

textových editorů jako je Microsoft Word Excel apod. Sám knihovník má k dispozici laserovou tiskárnu a scanner, kterou můžou za minimální poplatek využívat i naši čtenáři.

Veškeré technické vybavení se nám podařilo zajistit díky Společnému regionálnímu operačnímu programu SROP, jenž zahrnuje rozvojové priority regionů, které mohou být podporovány ze strukturálních fondů EU.

Výšovická knihovna však nedominuje pouze technickými vymoženostmi. Na své si jistě přijdou i milovníci literatury. Ve spolupráci s městskou knihovnou v Prostějově se nám podařil vytvořit dostačující sortiment četby pro všechny věkové i zájmové kategorie. Mimo starší klasickou četbu zde objevíte zhruba šest set novinek z knižního trhu. Z toho pět set nám zapůjčila právě městská knihovna. Nesmíme pak zapomenout na malou čítárnu, která je součástí celého komplexu..

Hlavním cílem bylo podpořit kulturně – vzdělávací aktivity v naší obci, což se nám myslím úspěšně daří. Samozřejmě nebyť investic Ministerstva financí a obce Výšovice, nikdy bychom k tomuto cíli nedospěli. Pevně doufám, že všechno tohle snažení nepřijde nazmar a lidé budou i nadále využívat veškerých možností, které jim naše knihovna nabízí.

Pavla Skopalová

AFORISMY • AFORISMY • AFORISMY • AFORISMY

- Dokud se za urážku na cti vyzývalo na souboj, psávali kritikové o spisovatelích mnohem uctivěji.
- Větrné korouhvičce připadá střelka kompasu příliš dogmatická.
- Rozdíl mezi míněním a veřejným míněním je zhruba stejný jako rozdíl mezi domem a veřejným domem.

Pojsl, Miloslav: Monumenta Moraviae et Silesiae sepulcralia, díl I. Sepulkrální památky na Moravě a ve Slezsku do roku 1420. 1. vyd. Olomouc, Univerzita Palackého 2006. 306 s., 38 fotografických a 71 kreslených nečíslovaných příloh, 1 mapa. Německé résumé.

Ačkoli tkví první stopy zájmu o moravské náhrobní památky již v 18. století a od konce století 19. na tomto poli vážně pracovala řada badatelů, tištěný soupis vychází teprve nyní. Úvodní studie je zaměřena na dějiny pohřbívání ve starověku a středověku, na terminologické otázky a vývoj bádání.

Následuje vlastní katalog, rozdělený na oddíly A–D: památky dochované (62 ks), nedochované (58 ks), dochované sporné, tedy pravděpodobné padělký (3 ks) a nakonec nejisté zprávy o památkách nedochovaných (31 ks). Právě u nedochovaných památek se mohl autor s prospěchem opřít o práce svých starších předchůdců. Z katalogu vidíme, že můžeme najít řadu pozoruhodných náhrobků v místech naprosto okrajových (Černvív, Dolní Dubňany, Vítochov), zatímco významná města je takřka či zcela postrádají (Znojmo, Jihlava). Zvláštní pozornost věnoval autor početným náhrobním památkám v lapidariu kláštera velehradského – vždyť stály na počátku jeho úsilí.

Na první díl naváže proponovaná řada 21 svazků dílu druhého, shrnujících sepulkrální památky jednotlivých moravských a slezských okresů z let 1421–1850, přičemž nezůstanou opomenuta ani historicky moravská území, přivtělená dnes k Čechám. Posledním svazkem bude rejstřík k oběma dílům.

Vlastivědné muzeum v Šumperku

Stálá expozice VM

Příroda a dějiny severozápadní Moravy

Vlastivědné muzeum v Šumperku připravilo v expozici pro své návštěvníky několik novinek, které pocházejí z našeho regionu. První z nich je *Plastika světice z kaple sv. Rodiny* ve Vernířovicích z počátku 16. století, druhým je obraz *Maří Magdalény*, zapůjčený z kostela sv. Michala v Maršíkově, a do třetice olejomalba *Panny Marie Ochránkyně* z roku 1795 od Josefa Keyla.

Expozice je otevřena celoročně.

Informace: tel. 583 214 070, tel., fax.: 583 214 908, e-mail: vmsumperk@seznam.cz, <http://vmsumperk.sweb.cz> otevřeno celoročně: út–pá: 9–12, 12.30–17, so: 9–13, ne: 13.15–17 hod.

Loštice

Stálá expozice Adolfa Kašpara

Informace: tel.: 583 445 256, e-mail: pamatnik.lostice@seznam.cz, web: <http://vmsumperk.sweb.cz> duben–říjen: Po zavř., út–so: 8.30–12, 12.30–15.30, listopad–březen: po–pá: 8.30–12, 12.30–15.30

Lovecko-lesnické muzeum na zámku v Úsově

Od konce 19. století je zámek Úsov znám jako muzeum, které vzniklo jako soukromé zařízení Jana II. z Lichtenštejna.

Muzeum nabízí unikátní původní expozici loveckých trofejí pocházejících z panství Lich-

tenštejnů a z jejich loveckých výprav, především do Afriky.

Muzeum je ojedinělým historickým muzeem toho druhu v celé střední Evropě, které skýtá pozoruhodné poučení o naší i exotické fauně.

Galerie akademického malíře

Lubomíra Bartoše na zámku v Úsově

Lubomír Bartoš obdržel letos prestižní cenu za celoživotní umělecký přínos městu Šumperku. Jeho padesátiletá tvorba dosáhla dnes již renesančního rozměru. Dominantu tvorby tvoří jesenická příroda a příběhy lidí, kteří zde žijí. V úsovské galerii jsou zastoupena neméně známá umělcova zátíší, portréty a tvorba grafická. V dílech klopinského rodáka se výrazně projevuje jeho regionálnost. Právě ta je největším přínosem evropskému výtvarnému umění.

Olejomalby i grafiku zle v Galerii zakoupit.

Nádvoří zámku je z technických důvodů uzavřeno.

Kostel Zvěstování Panny Marie v Šumperku

Proměny klášterního kostela

Výstava rekapituluje proměny kostela a informuje o odborné restaurátorské a archeologické činnosti v této významné barokní stavbě ve městě Šumperku.

Klášterní kostel je otevřen sezónně do 30. září, v zimních měsících jen při zvláštních příležitostech.

Informace: po: zavřeno, út, čt, pá, so: 10–12, 14–17 hod., st, ne: 14–17 hod.

Klášterní kostel je ve správě Vlastivědného muzea v Šumperku od r. 2005.

Mohelnice

Stálá expozice Z dějin Mohelnicka

Získala první místo v národní soutěži Gloria musaealis o nejzajímavější a nejatraktivnější expozici. Soutěže se zúčastnilo celkem 27 projektů z celé České republiky.

Církevní umění baroka a rokoka na Šumpersku

Výstava ve Vlastivědném muzeu v Šumperku. Vernisáž 8. 9., mapuje movité sakrální památky regionu. Je součástí projektu Ars longa, vita brevis (Umění je věčné, život je krátký).

Vlastivědné muzeum v Šumperku se těší na Vaši návštěvu.

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

ŘÍJEN

Bartoněk, Antonín – prozaik; filolog

* 29. 10. 1926 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: od 1952 na katedře klasické filologie UJEP Brno; autor populárněvědných prací o krétské a mykénské kultuře

Literatura: Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Četyna, Bohumír – archivář; prozaik; básník; muzejní správce; národopisný pracovník; publicista; rozhlasový spolupracovník; televizní spolupracovník; vlastivědný pracovník

* 29. 10. 1906 Trojanovice, okr. Nový Jičín

† 11. 01. 1974 Čeladná, okr. Frýdek-Místek

Místa působení: Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín; Ostrava; Trojanovice, okr. Nový Jičín

Oblast působení: Frenštátsko

Pozn.: literatuře se věnoval soustavně od roku 1947; autor dětské literatury; bratr Antonína a Josefa Strnadela

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Všetická, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Dvořák, Emil – básník; literární publicista; prozaik

* 17. 10. 1896 Vlkoš, okr. Hodonín

† 28. 09. 1970 Praha

Místa působení: Olomouc; Opava

Pozn.: působil v Praze; do literatury uveden V. Martínkem

Literatura: Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Všetická, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Goldflam, Arnošt – dramatik; grafik; herec; malíř; scenárista; činoherní režisér

* 22. 10. 1946 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: spolupráce s rozhlasem a televizí; vyučuje též na DAMU v Praze

Literatura: Postavy brněnského jeviště. 2. Brno 1989; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Hrabica, Zdeněk – autor literatury faktu; redaktor

* 25. 10. 1936 Jihlava

Pozn.: spolupráce s českými i zahraničními periodiky, s televizí; působení v Praze

Literatura: Slovník klubu autorů literatury faktu. Praha 1996.

Pech, Ladislav – recitátor; činoherní herec; činoherní režisér

* 22. 10. 1866 Praha

† 07. 07. 1942 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: otec Marie Waltrové a Ladislava Peška

Literatura: Postavy brněnského jeviště. 1. Brno 1984; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 2. K–P. Brno 1999.

Svozil, Oldřich – literární publicista; editor

* 19. 10. 1906 Uherské Hradiště

† 27. 10. 1984 Ostrava

Místa působení: Brno; Ostrava

Literatura: Kdy zemřeli...? 1980–1985. Praha 1992.

LISTOPAD

Kokolia, Vladimír – grafik; malíř; textař; zpěvák

* 27. 11. 1956 Brno

Místa působení: Brno; Veverské Knínice, okr. Brno–venkov

Pozn.: pedagog na AVU v Praze; představitel postmodernisticky orientované vlny nové figurace; v barevně subtilních obrazech pracuje s jedním motivem, který se opakuje po celé ploše; člen hudební skupiny E

Literatura: Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Frolcová, M.: Slovník žáků a absolventů zlínské Školy umění a Střední uměleckoprůmyslové školy ve Zlíně a v Uherském Hradišti /1939–2003/. Uherské Hradiště 2003; Z tvorby mladých výtvarníků. Zlín 1990. – Katalog výstavy.

Libovický, Vladimír – choreograf; překladatel; tanečník; činoherní režisér

* 10. 11. 1906 Noviny České (Ukrajina)

† 18. 12. 1984 Praha

Místa působení: Letovice, okr. Blansko; Olešnice, okr. Blansko; Velké Opatovice, okr. Blansko

Pozn.: člen Armádního uměleckého souboru Víta Nejedlého; v letech 1935–37 sólista baletu SND, 1954–57 choreograf v Prešově

Literatura: Hejl, E. – Procházka, Z.: Koho dal náš okres divadlu. Blansko 1986; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český taneční slovník. Praha 2001.

Nechutová, Jana – filoložka; historička; literární historička; překladatelka

* 28. 11. 1936 Olomouc

Místa působení: Brno

Pozn.: profesorka středověké latiny v Ústavu klasických studií Fil. fak. MU Brno; zaměřeni na latinskou literaturu českého středověku a reformace

Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 2. N–Ž. Praha 1991; Kdo je kdo : osobnosti české současnosti : 5000 životopisů. Praha 2005.

Rafajová, Marie Karla – básnířka; překladatelka; novinářka; autorka dětské literatury

* 29. 11. 1896 Brno

† 13. 07. 1978 Brno

Oblast působení: Zlínsko

Pozn.: pracovnice Armády spásy; překlady z angličtiny, němčiny, slovenštiny a švédštiny
Literatura: Region Podřevnicko, 10, 2001, č. 1 (26); Slovník osobností kulturního a společen-

ského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Teichmann, Eduard – spisovatel

* 18. 11. 1866 Třemešná, okr. Bruntál

† 12. 07. 1944 Jeseník–lázně, okr. Jeseník

Místa působení: Mohelnice, okr. Šumperk

Pozn.: vlastivědný spisovatel

Literatura: Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk 2001.

Urbanová, Svatava – literární kritička; literární teoretička

* 12. 11. 1946 Frýdlant nad Ostravicí, okr. Frýdek-Místek

Místa působení: Ostrava

Pozn.: profesorka teorie a dějin české literatury; zaměřená na dějiny české literatury 20. století, sociologii literatury a literaturu pro děti a mládež; zakládající členka Kabinetu literatury pro děti a mládež Ped. fakulty Ostravské univerzity v Ostravě

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

PROSINEC

Ambrož, Vilém – básník; prozaik; redaktor

* 28. 12. 1846 Brno

† 14. 02. 1903 Brno

Místa působení: Brno; Tuřany, okr. Brno; Dalešice, okr. Třebíč

Pozn.: příslušník skupiny moravských kněžských spisovatelů; působil jako člen výboru Dědictví sv. Cyrila a Metoděje; přispíval do brněnských

katolických tiskovin – Hlas, kalendář Moravan, Obzor; stál u zrodu časopisu katolických bohoslovců Museum; redigoval výchovný časopis Anděl strážný

Literatura: Biografický slovník českých zemí. 1. A. Praha 2004; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985.

Durych, Jaroslav – básník; dramatik; esejista; prozaik; publicista; překladatel

* 02. 12. 1886 Hradec Králové

† 07. 04. 1962 Praha

Místa působení: Olomouc; Přerov

Pozn.: rozsáhlá publikační činnost; překládal texty mystiků a náboženské spisy

Literatura: Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890–1952. Praha 2004; Otradovicová, J.: Básnický profil Jaroslava Durycha. Praha 1943; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Všetická, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Karas, Josef František – básník; dramatik; herec; novinář; prozaik; redaktor; vydavatel

* 04. 12. 1876 Tišnov, okr. Brno–venkov

† 19. 02. 1931 Dluhonice, okr. Přerov

Místa působení: Brno; Hutisko, okr. Vsetín; Olomouc; Ostrava; Přerov; Valašské Meziříčí, okr. Vsetín

Pozn.: psal historické romány, divadelní hry pro ochotníky; zván moravský Jirásek

Literatura: Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Adamovič, I.: Slovník české

literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 4. Opava 1981; Fischer, R.: Olomoucký památník 1848–1918. Olomouc 1938; Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001; Všetická, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Kudělka, Zdeněk – historik výtvarného umění; publicista

* 04. 12. 1926 Brno

† 18. 11. 2000 Brno

Místa působení: Brno; Olomouc

Pozn.: zaměřil se především na historii mezi-válečné české architektury a otázky vztahu sochařství a architektury

Literatura: Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Výtvarní umělci Univerzity Palackého. Olomouc 1987. – Katalog výstavy.

Macourek, Miloš – básník; prozaik; překladatel; scenárista; autor dětské literatury

* 02. 12. 1926 Kroměříž

† 30. 09. 2002 Praha

Pozn.: od roku 1959 spolupráce s Divadlem Na zábradlí; pracovník Čs. státního filmu; překlady J. Préverta; spolupráce s A. Bornem a J. Doubravou na animovaných filmech

Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Lidové noviny, 1. 10. 2002; Slovník českých spisovatelů. Praha 1964; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež. Praha 1985.

Miřiovský, Emanuel – básník; prozaik; redaktor; překladatel

* 24. 12. 1846 Jindřichův Hradec

† 10. 01. 1911 Praha

Místa působení: Olomouc; Prostějov

Pozn.: užíval řadu pseudonymů

Literatura: Hýsek, M.: Literární Morava v letech 1849–1885. Praha 1911; Vopravil, J.: Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře. Praha 1973; Všetická, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Sychra, Matěj Josef – folklorista; prozaik; překladatel

* 21. 12. 1776 Ústí nad Orlicí

† 19. 03. 1830 Žďár nad Sázavou

Místa působení: Jimramov, okr. Žďár nad Sázavou; Žďár nad Sázavou

Oblast působení: Horácko

Pozn.: sběratel horáckých pohádek a pověstí; autor poučných i zábavných spisů

Literatura: Doupalová, E.: Slovník sběratelů, vydavatelů a zpracovatelů moravských lidových pověstí. Praha 1988; Pernica, B.: Písemnictví na západní Moravě. Kulturně–historický nástin. Přerov [1938].

Vicenec, Dominik – spisovatel

* 01. 12. 1906 Písařov, okr. Šumperk

† 20. 12. 1968 Šumperk

Místa působení: Veselí nad Moravou, okr. Hodonín

Pozn.: autor náboženské literatury

Literatura: Filip, Z.: Biografický slovník okresu Šumperk. Šumperk 2001.

KNIHOVNICKÁ LITERATURA

KNIHOVNICKÁ LITERATURA

A. KNIHOVNICTVÍ

Knihovnictví a knihovny (všeobecně)

Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2005 : [sborník z konference]. – Praha : Národní technické muzeum, 2006. – 121 s. : il.

OL: 2-004.097

Deutsch-Tschechisches Bibliotheksseminar Vom Kniebuch zum Kinder-OPAC : [sborník referátů]. – Chemnitz : Bundesvereinigung Deutscher Bibliotheksverbände, [2005?]. – 1 sv. (přerušované stránkování) : il.

OS: H 74.293

Digitální knihovny: provoz a budování : sborník konference EUNIS-CZ / editoři Jaroslava Mikušlečková, Jan Sedláček. – Hradec Králové : Gaudeamus, 2006. – 117 s. : il. + 1 CD-ROM.

OL: 1-174.723

„Vita morsque et librorum historia“ : k výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven : [sborník příspěvků z konference] / Jitka Radimská (ed.). – České Budějovice : Jihočeská univerzita, 2006. – 487 s. : il.

OL: 1-174.420

Česko

Informator : Biblioteka Miejska w Cieszynie, Městská knihovna v Českém Těšíně / Alina Sze-

la-Kajstura, Jana Galášová. – Cieszyn : Biblioteka Miejska Cieszyn, 2005. – 42 s. : il.

OS: G 297.676

Libraries and librarianship in the Czech Republic / [editor Eva Marvanová]. – Prague : National Library, 2005. – 65 s. : il.

OL: 1-173.009

Katalogizace, bibliografický záznam a třídění
Katalogizace zvukových dokumentů : příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu MARC 21 / [zpracovala Ludmila Benešová, Jana Štorová.]. – Praha : Národní knihovna České republiky, 2006. – 85 s. : il.

OL: 2-003.393

B. BIBLIOGRAFIE, INFORMACE, SYSTÉMY

Bibliografické seznamy

Soupis rukopisů Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje 1 / Jaromír Linda. – Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2004. – 230 s. : il.

OS: H 75.641

C. PRACOVNÍCI, MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ, AUTOMATIZACE

Budovy, zařízení, mechanizace

Knihovna a architektura 2005 : interiéry kniho-

ven : [sborník příspěvků ze semináře]. – [Praha] : Státní technická knihovna, 2005. – 74 s.

OL: E 982.229

D. NAUKA O KNIZE

Kniha, dějiny písma a knihtisku

Geschichten aus der Dalimil-Chronik : das Pariser Fragment der lateinischen Übersetzung / [text Alena Ježková, Zdeněk Uhlíř]. – Prag : Gloriet, 2006. – 36 s. : il.

OL: 2-004.095

Kodex vyšehradský : korunovační evangelistář prvního českého krále / Anežka Merhautová, Pavel Spunar. – Praha : Academia, 2006. – 218 s. : il., faksim.

OS: G 297.260; OL: 1-173.739

Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska 2005 : architekt-

tura knihy (forma, obsah a jejich tvar) : [sborník příspěvků z konference] / Rostislav Krušínský (ed.). – Brno : Sdružení knihoven České republiky : Vědecká knihovna v Olomouci, 2006. – 184 s. : il.

OL: 1-174.532

Příběhy z Dalimila : pařížský zlomek latinského překladu / [text Alena Ježková, Zdeněk Uhlíř]. – Praha : Gloriet, 2006. – 36 s. : il.

OL: 2-003.386

Vydavatelství, knižní obchod

Almanach Labyrint 2005 : ročenka revue Labyrint. – Praha : Labyrint, 2005. – 612 s.

OL: 586.019

Příručka uživatele systému ISBN / [Antonín Jeřábek.]. – 5., zcela přeprac. vyd. – Praha : Národní knihovna ČR, 2006. – 82 s.

OL: 1-171.569

Vydáno s přispěním společnosti

AstraZeneca

ONCOLOGY

Z obsahu:

Helena Veličková s Jiřím Žáčkem

Ze zámku do zámku

- Roman Giebisch

Lidé a čas

- Václav Pumprla

Starovodští piaristé

- Lubomír Novotný

Jezuitská cesta ke vzdělanosti

- Miroslav Herold

Objev unikátu

ve Vědecké knihovně v Olomouci

- Jiří Glonek

Svatý Jeroným

- Štěpán Kohout

3